EVRENSEL MESAJ İSLAM-4

- Tüme varım metodu; fukaha yada Hanefi mezhebinin metodudur.

- Tümden gelim metodu ise; Şafi metodudur.

- Asıl (Usul); kök, temel, esas, kaide

- Fıkıh Usulü; fıkhın dayandığı delilleri ifade eder.

- Fıkıh Usulü = El Edilletül İcmaiyye; müctehidin, fıkhi hükümlere ulaşmasını sağlayan kurallardır.

- El Edilletül Tafsiliyye = el edilletül icmaliyye = Fıkıh Usulü.

- Şer ü men kablena; önceki ilahi dinlerdeki uygulamalar

- Talep (emir) içeren sigalar, aksine karine bulunmadıkça vücub ifade eder.

- Müsmir; üretim kaynağı.

Turukul İstismar; üretim metodları.

- Müstesmir; ürünü elde edecek kişi

- FıkıhUsülünün konuları; 1- Edilletül Ahkam (Şeri deliller), 2- Hüküm teorisi, 3- Hüküm Çıkarma Metodları, 4- İctihad ve taklit.

- Turukul istinbatıl ahkam; hüküm çıkarma metodları

- İcmaa; müctehidlerin, dini bir meselenin hükmü üzerindeki fikir birliğidir.

-Nasların yorumu ve dar anlamıyla kıyas sınırlarını aşan yani fıkhın genel prensiplerine dyanan ictihad yönteminin adı “istislah” dır.

- Fıkıh prensiplerinin birleştiği ana fikrin maslahat olduğu ve nasslarda açık bir değerlendirmeye tabi tutulmayan veya kıyas yoluyla nassa bağlanamayan maslahatlar “Mesalihi Mürsele” adını aldığı için “İstislah” terimi daha çok bu tür “Mesalihe” dayandırılan ictihadı ifade etmek için kullanılır.

- Kıyasın (kıyas adı verilerek ifade edilen çözümün) hükmün amacı veya fıkhın genel ilkeleri açısından doyurucu bulunmadığı durumlarda kıyasa aykırı görünen bir çözümü kabul etme yöntemine “İstihsan” adı verilir.

- İstishab; “Eşyada aslolan mubahlıktır” ilkesine göre hüküm verme yanında yine “Şek ile yakin zail olmaz” ilkesine göre fıkhi sonuçlar çıkarma yönteminin adıdır.

- Şer u men kablena; Hz. Muhammedden önceki ilahi dinlerin hükümleridir.

- Sahabe kavli; sahabenin Hz. Peygamberden işittiği veya gördüğüdür.

- Hükümler; 1- teklifi hükümler, 2- vazi hükümler.

- Teklifi hükümler; 1- vacip, 2- mendup,3- haram, 4-mekruh, 5-mubah.

- Hanefiler, bu beş hükme ilaveten; yapılması ve yapılmaması kesin ve bağlayıcı olarak istenenleri, bir de dayandıüı delilin kesinliği açısından ayırıma tabi tuttukları için; farz ve tahrimen mekruh terimlerini de ilave etmişlerdir.

- Hanefilere göre teklifi hükümler; 1- farz, 2- vacip, 3- haram, 4- tahrimen mekruh, 5- tenzihen mekruh, 6- mendup, 7- mubah.

-Vazi hükümler; 1- sebebp, 2 şart, 3- mani

- Teklifi mi yoksa vazi mi sayılacağı tartışılan hükümler; 1- Teklifi olarak düşünülenler; a- sahih, b- batıl, c- fasit.

- Vazi olarak düşünülenler; 1- azimet, 2- ruhsat.

- Kelam ilminde yer alan “hüsün – kubuh” tartışması önemlidir.

- Gai =amaçsal.

- Tearuzul Edile = deliller arasındaki zıt ilişkiler.

- Eneksi Fıkıh Usulü eseri, Şafii nin Er Risale sidir.

- Fıkıh Usulü kitaplarının en eskileri; 1- Kadi Abdül Cebbar - El Ümed, 2- Ebul Hüseyn El Basri – ElMutemed, 3- İmamul Harameyn el Cüveyni – El Burhan, 4- Gazali – El Mustasfa.

- Bunlara “dört temel eser” anlamında “ el Erkanül Erbea” denir. Bu kitaplara yapılan şerhler ise şunlardır; 1- Fahreddin er Razi – el Mahsül, 2- Seyfüddin el Amidi – el İhkam, 3- Kadı Beydavi – Minhacul Usul, 4- Tacuddin Urmevi –el Hasıl, el Mahsül, 5- Siracuddin Urmevi – Et Tahsil.

- Osmanlı döneminde yazılan fıkıh usulü eserleri; 1- Molla Fenari – Füsusul Bedayi, 2- İbni Hümam – et Tahrir, 3- İbni Emiril Hac – et Takrir vet Tahrir, 4- Molla Hüsrev – Mir atül Usul şerh Mirkatül Vüsul.

- Deizm; ilahi kelamı reddeden bir din felsefesidir.

- Newton- Tabiat felsefesinin Matematik ilkeleri

- Sanatçının dili “imgesel”, filozofun dili “kavramsal”dır.

- Felsefi düşünme etkinliğinin; 1- çözümleyici (analitik), 2- Birleştirici (sentetik) olmak üzere iki işlevi vardır.

- Terceme etkinlikleri; Emevilerin son döneminde başlamış, Abbasiler ve Halife Me’mun döneminde ivme kazanmıştır.

- Eserleri terceme edilen filozof ve bilim adamları; 1- Eflatun, 2- Aristotales, 3- Ploinus, 4- Batlamyus, 5- Öklides, 6- Brahmagupta, 7-Hipokrat, 8- alen, 9- Arşimedes,

- İbni Nedim – ElFihrist adlı eseriyle (biyo- biblioğrafya), bu intikalin kayıtlarını tutmuştur.

- Grekçe “ bilgelik sevgisi” anlamına gelen “phila – Sophia” terimi Arapça da “Hubbul Hikme” dir.

- Felsefe = hikmet, Filozof = hakim (hukema)

- İbni Miskeveyh – El Hikmetül Halide (Ezeli Hikmet)

- İbni Fatik – Muhtarul Hikem (Seçme Hikmetler)

- İlk İslam Filozofu KINDİ dir.

- Endülüslü Kadi Said - Tabakatül Ümem (ulusların tarihi)

- Kındi – Fil felsefetil Ula (metafizik üzerine)

- İbni Rüşd - Faslül Makal fi ma beynel hikme veş şeria minel ittisal (felsefe ve din işleri üzerine çalışma)

- Kındi ve İbni RAüşd; (yukarıdaki eserleriyle) felsfenin meşruiyet ve gerekliliğine dair yazdıkları eserlerdir.

- Farabi nin felsefesinde; erdemli din (el milletül fadıla) düşüncesi vardır.

- İbni Sina – Eş Şifa sı, Gazali – Tuhafütül Felasifesi.

- Kendisiyle zorunlu varlık = vacibül vücud bizatihi = tanrı.

- İbni Sina nın “Doğu Hikmeti” (el hikmetül meşrikıyyye) adını verdiği felsefesi; Yunan filoxzoflarının yorumlarının otoritesini “mutlak kabul etmemek”, eksik ve yanlışlarını eleştirmek gibi bir tutumu vardır.

- “Hikmetül İşrak” (Aydınlanma Felsefesi) adını verdiği bir “Nur Metafiziği” kuran Şehabeddin es Sühreverdi de (ilk tohumları ibni Tufeyl in “Hayy bin Yekzan”ında atılan bir yaklaşımla), “felsefi deneyim”i (bahs), “Mistik deneyim” (zevk) ile birleştirerek İslam felsefesine yeni ve özgün bir soluk getirmiştir.

- Felsefe; 1- Teorik felsefe, 2- Pratik felsefe

- Teorik felsefe; 1- fizik (el ilmüt tabi, et tabiyyat), 2- Matematik (el ilmüt talim, er riyaziyat), 3- Metafizik (el ilmül ilahi, el ilahiyat) disiplinlerinden

oluşur.

- Pratik felsefe ise; 1-etik (ilmül ahlak), 2- ev yönetimi(tedbirul menzil), 3- siyaset (ilmüs siyase) disiplinlerini içerir.

Matematik bilimi; 1- Aritmetik (ilmül aded), 2- Geometri (ilmül hendese), 3- Astronomi (ilmün nücum et talim), 4- Optik ilmi (ilmül menazir), 5- Mekanik (ilmül hiyel), 6- Müzik (ilmül musiki) gibi dallardan oluşur.

- 11. ve 13. asıralarda Arapçadan Latinceye yapılan tercemeler o kadar etkili olmuştur ki, Latince konuşulan dünyada; 1- Alkindus (el kindi), 2- Rhazes (ebu Bekir er razi), 3- Alpharabius (el farabi), 4- Avicenna (ibni sina), 5- Alhazen (ibnül heysem), 6- Avempace (ibni bacce), 7- Averroues (ibni rüşd), 8- Algazel (el gazali) gibi bir çok düşünür, Avrupa felsefe dünyasını etkilemiştir.

- Anılan tercemelerin Avrupada bir eğitim devrimine yol açtığı, Batıda üniversitelerin doğuşunda etkili olduğu ifade edilir.

-İslam filozoflarının metinleriyle haşir neşir olan yabancılar; 1- Aquinalı st. Thomas, 2- Dominicus Gundissalinus, 3- Denis The Areopegyte (ibni sina kozmolojisine dayanarak alemin yapısını Sudur Nazariyesiyle açıklar), 4- Auvergneli William (ibni sina felsefesiyle eleştirel açıdan meşgul olurdu), 5- Robert Grosse teste, 6- Albertus Magnus, 7- Robert Bacon (ibni sinayı, felsefenin Aristotalesden sonraki Prensi sayar), 8- Siger de Brabant (Latin ibni rüşdçülüğünün ünlü ismi).

- Tasavvuf = Mistisizm.

- Medeniyetlerin üzerinde oturduğu üç sütun; 1- ilim, irfan, hikmet, 2- fikir, felsefe, yorum, 3- güzel sanatlar, 4- siyasi irade ve otorite.

- Bütün medeniyetlerin temelinde Taklit ve Terceme vardır.(daha önceki uygarlıkların yadigarlarını anlama ve kavrama faaliyetidir).

- Yunan, Bizans, Hint, İran gibi medeniyetlerle yüzyüze gelen Müslümanlar, bunları okuyup anladıktan sonra kendi dünyalarına uygun yeni bir senteze giriştiler. Bu sentezi oluştururken iki temel yönlendirici her zaman yanlarında oldu; 1- Kuran, 2- hadis.

- Tasavvufun temel hedefi; “ insanı, Allahın istediği gibi bir kul” olma noktasına yükseltmektir.

- Tasavvuf; bu hedefe doğru yürürken ilim ve hikmetin aydınlığından, fikir ve felsefenin zenginliğinden, güzel sanatların derinliğinden istifade etmiştir.

- Kurana göre Allahın ayetleri iki yerdedir; 1- yeryüzü, 2- insan.

- Tsavvuf kültürü; iki boyuttan oluşur; 1- Tahalluk boyutu, 2- Tahkkuk boyutu.

- Tahalluk boyutu, ahlaki yönünü; tahakkuk boyutu ise konunun felsefi yönünü anlatır.

- Tahalluk boyutu; 1- Riyazet, 2- Mücahede den oluşur.

- Riyazet; belli egzersizlerle ruh ve bedene belli maharetleri kazandırmaktır.

- Riyazet; tasavvuf eğitiminin ilk basamağıdır.

- Riyazet; 1- Riyazeti bedeniye, 2- Riyazeti ruhiye den oluşur.

- Riyazeti bedeniye; bedeb eğitimi.

- Riyazeti ruhiye; ruh eğitimi.

- İnsanların ruhu da bedeni gibi (bir süreç dahilinde) eğitilebilir. Beden eğitimi gibi ruh eğitiminde de "öğretmen"e ihtiyaç vardır.

- Riyazet hayatının başlangıcında, bedeni ihtiyaçlarımızın kontrol altına alınmasının yolları gösterilir. Bunun meşhur formülü; 1- az yemek, 2- az uyumak, 3- az konuşmaktır.

- Mücahede; nefsimizin adi- bayağı isteklerine kafa tutabilmek ve onlarla mücadele edebilmektir.

- Nefs eğitiminin kademeleri; 1- nefsi emare (yunus, 12/53), 2- nefsi levvame (kıyamet, 75/2), 3- nefsi müşheme (şems,91/7), 4- nefsi mutmaine (fecr, 89/27), 5- nefsi raziye (fecr, 89/27), 6- nefsi merzıyye (fecr, 89/27), 7- nefsi kamile.

- Kuranda, kalp için kullanılan menfi sıfatlar; 1-günahkar, 2- hasta, 3-mühürlü, 4- anlayışsız, 5- katı, 6- kindar,7- münkir, 8-perdeli, 9- dönek,10-paslı,

- SEYRÜ SÜLÜK = Tasavvuf eğitimi süreci.

- Kuranda, kalp için kullanılan müsbet sıfatlar (kalbi selimin özellikleri); 1-merhametli, 2- ürperen,3-huşu sahibi, 4-akleden, 5- takva sahibi, 6- tatmin olan, 7- uyumlu, 8- sağlam, 9- hidayete eren,10-gayretli.

- Tahakkuk boyutu; Allah, insan ve kainata ilişikindir.

- Kalp eğitimini esas alan tasavvufi terbiyenin sonunda "kalp gözü" açılmakta, mesafeler "kalp ayağı" ile katedilmekte, meselelere "gönül gözü" ile bakılmaktadır.

- "Allah, ona ruhumdan üfledim" (saf, 38/72).

-"Takva sahibi olun, ALLAH size öğretir" (bakara, 2/282) ayetinden hareket eden Sufiler; nefis terbiyesini gerçekleştirenlerin başka bir bilgi kaynağına ulaşabileceklerini, düşünmektedirler. Adına ister Sezgi, ister İlham, isterse

başka bir şey densin, insani melekelerden biri de budur.

- Tasavvufi tefekkür ve yorumların insan- kainat- Allah üçlüsünü izah eden sistemine Vahdeti Vücud (varlığın birliği) adı verilmiştir.

- İmam Rabbani; Vahdeti Şuhud ekolünün kurucusudur.

- Tasavvuf kültüründe rehber şahsiyetin adı Mürşid dir, Şeyh dir.

- Tasavvufi eğitim; teslimiyetçi bir eğitimdir.

- Mezhep ve tarikatlara ayrılma, bütün dinlerin kaderidir. Dini metinlerin yorumlanması, tabii olarak mezhep ve tarikatlaşmayı getirmektedir.

- İtikadi mezhepler inanç konularıyla, fıkhi mezhepler de ibadet konularıyla meşgul olurken, tasavvufi mezhepler ise; his, duygu ve ihlas boyutunu ikmal ederek Kamil Mümin olmanın önündeki engelleri ortadan kaldırır.

- Tarikat= yol.

- İslam dininin bir adı da "Sıratı Müstekıym" yani (dosdoğru yol) dur.

- Kadiriye, Nakşibendiye, Halvetiye; her bölgede yayılma imkanı bulmuştur.

- Bektaşiye, Şazeliye, Ceştiyye; bu imaknı bulamamıştır.

- Ceştiyye, Güney Asya nın; Şazeliye Kuzey Afrika nın en yaygın tarikatlarıdır.

- Kaderiye tarikatının Piri Abdülkadir Geylaninin, Mevleviye nin Piri Mevlana Celaleddin Rumi nin eserleri bize ulaştığı halde Nakşibendiyye ve Halvetiyyenin kurucusuna ait eserleri bize ulaşmamıştır.

- Tarikatlar; farklı mezheplere mensup insanları aynı çatı altında buluştururken, Mezhepler de farklı tarikatlara mensup müridleri bir araya geitirir.

- Yeseviyye- Ahmed Yesevi- Kazakistan- 1166.

-Kaderiyye – ABDÜL Kadir Geylani – ırak- 1167.

- Eşrefiyye – Elref oğlu Rumi- iiznik- 1469.

- Nakşibendiyye- Bahaeddin NAKŞİBEND – Özbekistan – 1389.

- Müceddidiyye – imam Rabbani – Hindistan – 1625.

- Halidiyye- Halidi Bağdadi – şam- 1826.

- Halvetiyye- Ömer Halveti –Afganistan- 1397.

- Gülşeniyye –İbrahim Gülşeni – mısır- 1533.

- Şabaniyye- Şabanı Veli – Kastamonu- 1568.

-Rıfaiyye –Ahmed Rıfai – ırak- 1183.

- Mevleviyye – Mevlana Celaleddini Rumi- Konya- 1273.

- Bektaşiye – Hacı Bektaşı Veli- Nevşehir- 1269.

- Şazeliye – mısır- 1258.

- Ceştiyye- Hindistan- 1236.

- Bayramiyye – Hacı Bayram Veli- Ankara- 1430.

- Sühreverdiyye _ Bağdat- 1236.

- Kübreviyye – Necmeddin Kübreviyye- Türkmenistan- 1221.

- İslam kültür ve medeniyet mimarisi; 1- camii, 2- medrese (akli ilimler), 3- Tekke (kalbi ilimler)

- Tekke = Dergah = Zaviye = Ribat = Hangah

- Türkistanlı Ahmed Yesevi – Türkçe; Endülüslü Muhyiddin Arabi – Arağça; Mevlana Celaleddin Rumi- Farsça eserler verdiler.

- Tefsir; kapalı bir şeyi açmak

-Tefsirin konusu; Kurandır.

- İmam Maturidi; " tefsirin, sahabeye ait bir iş olduğunu" belirtir. Çünkü ashap; olaylara şahit olmuş ve ayetlerin iniş sebeblerini bizzat yaşamışlardır.

-Tefsirin başvuracağı ilk kaynak, hadistir.

- Kuran; mushafın iki kapağı arasında, mütevaattir olarak nakledilen ilahi bir sözdür.

- Bir ayetin birden çok defa indiği veya aynı sebebden ötürü birden çok ayetin indiği bilinir.

- Tefsir; ayetlere açıklama getirebilmek için iki temel alanda çalışma yapmak durumundadır: 1- Kuranın dili, 2- Kuranın tarih açısından incelenmesidir.

-Kuran; 23 yıldan fazla bir sürede farklı hükümler hakkında çeşitli sebebler için inmiştir.

- Tefsirlerde; israiliyyat haberleri, tabiun döneminde başlamıştır. İsrailiyyat haberleri; asılsız tarih ve anlatımlarından ve mitolojik hikayelerden başka bir şey değildir. İsrailiyyat olarak adlandırılan külliyat; Sami dini ve kültürünün dinsel metinler aracılığıyla aktarılan tarih külliyatının, İslam kültürü içine alınan kısmıdır.

- Mutezili bir müfessir olan Zemahşeri nin Keşşafı; Osmanlı medreselerinde tefsir dersi olarak okutuldu.

- Keşşaf; kendisinden sonraki bütün Sünni tefsirler tarafından alıntılanmıştır.

- Nesefi ve Beyzavi tefsirleri; Zemahşerinin (Keşşafının) birer ehli sünnet versiyonu durumundadır.

- İbni Kesir Tefsiri; bir rivayet tefsiridir. Rivayet ağırlıklı olarak yazılan tefsirler; rivayet tefsiridir.

- Rivayetleri temel alındığı halde, onun üzerine görüş geliştiren ve buna ağırlık veren tefsirlere de Dirayet Tefsiri deinir.

- Tefsir; kural koyucu (normatif) bir karektere sahip değildir. Tefsirin ürettiği bilginin bir yaptırımı bulunmamaktadır.

- Sebebinin hususi olmasının, lafzın umumi olmasına engel olmayacağıdır.

- İslam toplumunun sıkıntılarının önemli sebebi; Kuranın doğru anlaşılmamasıdır.

- Aişe Abdurrahman; “ Arap asıllı olmayan müfessrilerin, mezhebi kaygılarla, ayetlerle ilgisi olmayan yorumlar yaptıklarını” söyler.

- Hadis = anlatı.

- Hadis; söz, yeni, sonradan olma

- Hadis; birinin sözü, hikayesi veya önceki devirlere ait anlatı.

- Hadis; İslama özgü bir mefhumdur.

-Bir hadis iki unsurdan meydana gelir; 1- İsnad (sened), 2- Metin.

- İsnad (sened); anlatılan olay, hikaye, vecize, kıssa yahut peygamberi talimatları birbirinden alarak aktaranların sıralandığı kısımdır. İsnad yerine “rivayet zinciri” de denir.

- Sened; hadisin asli parçasıdır.

- Senedde; hadis metninin ilk kaynağı, bu kaynağın naklaettiği bilgiyi nasıl, ne zaman ve nerede aldığı, onu kendinden sonraki aktarıcıya nasıl ve nerede naklettiği belirtilir.

- Metin; hadisini ikinci ana unsurudur.

- Hadis; ssened ve metin den oluşan rivayete denir.

- Sahibi hadis; hadisle ilgilenen, hadis nakleden kişidir. Ashabı hadis, ehli hadis de denir.

- Talib; hadis ilmine yeni başlayan kişidir.

- Ravi; hadisi nakleden kişidir.

- Muhaddis; hadis rivayet eden kşidir. Muhaddis, ravi ile eş anlamlıdır.

- Şeyh; ravinin, kendisinden hadis aldığı hocasıdır.

- Hafız; senet ve metinleriyle binlerce hadisi ezbere bilen kişidir.

- Huccet; hadis ilmini layıkıyla bilen, herkesin otorite olarak kabul ettiği mertebeye erişmiş hadis alimidir.

- Hadis nakleden raviler; dini ve ahlaki karakterleri, hafıza ve zihni kapasiteleri bakımından da bazı nitelemelerle de anılırlar. Bunlara, " hadisçilerin Tenkit ve Tezkiyesi" demek olan "cerh ve tadil" sıfatları denir.

- Cerh 8eleştiri) sıfat çeşitleri; 1- Leyyinül hadis = hadiste gevşektir.2- Leyse bil kavi = kuvvetli değil. 3- Zaifül hadis = hadisi zayıf.4- Metrukul hadis = hadisleri terkedilmiş.

- Ta'dil (tezkiye) sıfatı çeşitleri; 1- Sika = güvenilir, mutemet kimse. 2- Sikatün sikatün = hafıza ve zihni kapasitesi iyi olan raviler için kullanılır. 3- Sebtün sebtün = hafıza ve zihni kapasitesi daha iyi olan raviler için kullanılır. 4- Mutkinuun = hafıza ve zihni kapasitesi çok daha iyi olan raviler için kullanılır. 5- Sduk = son derece doğru., 6- Şeyhun = mutemet hadisçi. 7- SALİHUL HADİS = HADİSİ İYİ SAYILIR.

- Hadis ilmi;1- ilmü rivayetil hadis (hadislerin nakli ilmi), 2- ilmü dirayetül hadis (nakil edilenlerin değerlendirilmesi)

- İlmür rivayetül hadis = hz. Peygambere, sahabe ve tabiine nisbet edilen söz, fiil, takrir ve sıfatlardan ibaret olan haberlerin naklini konu alan hadis dalıdır.

- İlmüd dirayetül hadis hadis usulü veya Mustalahul hadis) = hadis metodolojidi ilmidir.

- Hadis ilmi; 1- cerh ve tadil ilmi, 2- rical ilmi, 3- muhtelefül hadis ilmi, 4- İlelül hadis ilmi, 5- garibül hadis ilmi,6- vürud sebebleri ilmi, 7- anasih ve mensuh ilmi.

- Cerh ve Tadil ilmi; ravileri, dini, ahlaki karakterleri ile hafıza kapasiteleri ve zihni yetileri açısından inceleyen hadis dalıdır. Bu alan, hadis ilminin belkemiğini olulturur. Bu, klasik hadis ilminin olmazsa olmaz bölümüür.

- Raviler; dini, ahlaki kişiliklerini tesbit için "adalet" ve zihni yeterliliklerini tesbit için de "zabt" yönünden tetkike tabi tutulurlar. Bu tetkikde temel alınan ölçütler ise " Metainü aşera" (tenkit nedeni olan on sebeb)dir. On sebebdeb beşi "adalet", diğerleri de "zabt" ile ilgilidir.

- Metainü Aşera; 1- Adaletle ilgili olanlar, 2- Zabt ile ilgili olanlar.

- Adaletle ilgili olanlar; 1- Kizbürravi: Ravinin yalan söylemesidir. 2- İttihamürravi bik kizb: Ravinin yalancılıkla itham edilmesidir.3- Fiskurravi: Ravinin büyük günah işlemesi yahut küçük günahlarda ısrarlı olmasıdır. 4- Bid'atürravi: Ravinin temel inanç esaslarına veya genel kabüllere aykırı, sapkın görüşler taşımasıdır. 5- Cehaletürravi: Ravinin bilinmemesidir

- Zabt ile ilgili olanlar; 1- Fahşul galat: Ravinin rivayet ettiği hadislerinde, haddinden fazla hata yapmasıdır. 2- Fartul gaflet: Ravinin, hadis rivayetinin gerektirdiği dikkat ve özenden uzak olmasıdır. 3- Muhalefetüssikat: Ravinin, rivayetinde güvenilir ravilere ters düşmesidir. 4- vehm: Rvinin çok yanılması demektir. 5- Suul Hofz: Yanlış ezberlemek demektir.

- Rical ilmi: Hadis ravilerini, hadis rivayeti bakımından tetkik eden hadis dalıdır. Onların; tercemei halleri,, hangi bölgelere gittikleri, kimlerle görüşüp, kimlerden ne kadar hadis naklettikleri, ne zaman doğup ne zaman vefat ettikleri vb. hususları inceler.

- Muhalefetül hadis ilmi; birbiri ile çelişkili görülen hadisleri inceleyen hadis dalıdır.

- İlelül hadis ilmi; hadislerin sıhhatini zedeleyen gizli kusurların tetkik edildiği sahadır Bu gizli kusurlar; 1- Munkatı hadsià Mevsul, 2- Mevkuf hadisi à merfu göstermek, 3 bir hadisi diğer bir hadis ile karıştırmak (ilelül hadis)dir.

- Garibül hadis ilmi; hadis metinlerinde yer alan ancak hem lüğat hem de dini tabir olarak ne anlama geldiği veya nasıl yorumlanacağı bilinemeyen, müphem kelimeleri konu edinen bilgi alanıdır.

- Vürud sebebleri ilmi: hadislerin hangi sebeblere binaen ortaya çıktığını ele alır.

- Nasih ve mensuh ilmi: Nesh, birhükmün yürürlükten kaldırılması demektir. Hükmü yürürlükten kaldırana Nasih, hükmü kaldırılana da Mensuh denir.

- Hadislerin dereceleri:1- Hadisleri nakledenlerin sayısına göre, 2- Nisbet edildikleri kaynağa göre, 3- Hadis tekniği bakımından ("makbul – Merdut" olma özelliği bakımından), üçe ayrılır.

- Hadisler, nakledenlerin sayısı bakımından; 1- mütevatie hadis, 2- Ahad hadis olarak ikiye ayrılır.

- Mütevastir hadis; aklen yalan üzerine ittifak etmeleri mümkün olmayan kalabalık bir topluluğun, yine kendileri gibi kalabalaık bir topluluktan naklettikleri hadistir.

- Mütevatir olmayan her hadis ise Ahad hadistir.

- Ahad hadisin kapsamına; 1- Ferd hadis; bir kişinin naklettiği hadise ferd

hadis denir. 2- Aziz hadis; iki kişinin naklettiği hadise Aziz hadis denir. 3- Meşhur hadis; en az üç kişinin naklettiği hadise, meşhur hais denir. Bir ilim dalında yahut halk arasında yaygınlık kazanan hadislere de Meşhur hadis denir.

- Bu adlandırmalar; hadislerin sıhhati bakımından bir kıymet hükmü ifade etmez.

- Nisbet edildikler kaynağa göre hadisler; 1- merfu hadis; Hz. Peygambere atfedilen söz, fiil veya onay içeren hadislerdir. 2- Mevkuf hadis; sahabenin söz, fiil ve onayını içeren hadislerdir. 3- Maktu hadis; Tabiun un söz, fiil ve onayını içeren hadislerdir.

-Bu adlandırmaların da hadislerin sıhhatiyle bir ilgisi yoktur.

- Hadisler, hadis tekniği bakımından; 1- Makbul hadis, 2- Merdut hadis olarak ikiye ayrılır.

-- Makbul hadis; kaynağına nisbetinin doğruluğu konusunda kuvvetli bir kanaat meydana getirecek ölçütleri taşıyan hadsilerdir.

- Makbul hadisler; 1- sahih hadis, 2-

Hasen hadis olarak ikiye ayrılır.

- Sahih hadis; Adalet ve zabt şartlarını taşıyan ravilerin Muttasıl bir isnadla naklettikleri Şaz ve Muallel olmayan hadislerdir.

- Hasen hadis; Adalet sıfatını taşıyan fakat zabtında kusur bulunan ravilerin Muttasıl bitişik bir senetle naklettikleri Şaz ve Muallel olmayan hadislerdir.

- Merdut hadisler; senedinde veya metninde bulunan bir kusur sebebiyle, hadis tekniği bakımından kabul şartlarını kaybeden hadislerdir.

- Merdut hadisler; 1- Zayıf hadis, 2-

Mevzu hadis, olarak ikiye ayrılır.

- Zayıf hadis; sahih ve hasen hadisin şartlarından herhangi birini kaybeden hadistir.

- Mevzu hadis; yalan ve iftira ile hz. Peygambere nisbet edilen hadislerdir.

- Ravinin yalancı olması, hadisi Mevzu yapar.

- Mevzu; koymak, terk etmek, iftira etmek, uydurmak, uydurulmuş, türetilmiş.

- Hadislerin uydurma olduğunu, metni cihetiyle tesbit etme imkanı da vardır. Bunun da ölçüleri; 1- Hadisin, Kurana, sahih hadislere ve dinin temel prensiplerine aykırı olup olmaması, 2- akla, tabii ve sosyal gerçekliklere ters

düşüp düşmemesi, 3- tarihi gerçekliklere ters düşüp düşmemesi, 4- Küçük fiillere çok mübalağalı mükafatlar vaad etmesi.

- Hz. Peygamberin sağlığında Kuran dışındaki söz ve davranışlar; kapsamlı ve sistematik biçimde yazıya geçirilmemiştir. Bazı sahabilerin kendileri için yazdıkları hadis sahifeleri vardır. Bunlar; 1- Ebu Hureyre, 2- Cabir bin Abdullah, 3- Abdullah bin Amr bin As, 4-Ali bin Ebi Tlib, 5- Abdullah bin Ömer.

- Hz. Ebu Bekir zamanında Kuran, cm edilmiştir. Hzç Ömer devrinde, hadislerin de toplanması düşünülmüş ancak çeşitli mülahazalarla bundan vazgeçilmiştir.

- Hz. Osman döneminde, Kuran çoğsltıldı ve yeni fethedilen bölgeleregönderildi.

- Hadislerin kazandırılması hususunda Halife Ömer zamanından itibaren yeni kurlan şehirlere "öğreticiler" gönderilmiştir. Hz. Ömer; 1- Kufe ye- Abdullah bin Mesudu, 2- Basra ya –Ebu Musa el Eşariyi, Ebud Derda yı, 3- Filistine- Muaz bin Cebeli Muallim olarak göndermiş, onlar da insanlara Kuranı, Hz. Peygamberin hayatını, siret ve suretini, hadislerini öğretmişlerdir.

- Hicretin ı. Asrın ortalarında öğretim ve yazım faaliyeti, İslam dünyasında kendini gösterdi.

- Emevi yönetiminde Muaiye bin Ebi Süfyan; çeşitli vaizler (kussas) görevlendirmek suretiyle Hz. Peygamberin hadislerini kürsülerden halka anlattırdı. Böylece hadisler, kitlelere kolayca ulaştı.

- Hicretin I. Asrın sonlarında da kendilerini gönüllü olarak hadis ilmine ve H<. Peygamberin hayatını incelemeye vakfeden insanlar olmuştur.

- Emevi yönetiminde Ömer bin Abdülaziz, resmi bir yazıyla hadislerin toplanması talimatını verdi.

- Hicri II. Asrın ilk çeğreğinde Tedvin adı verilen "Hadis Toplama Faaliyeti" gerçekleşti.

- Hz. Peygamberin vefatının ardından patlak veren İrtidathadiseleri, Hz. Ebu Bekir in dirayetli siyaseti sayesinde önlenmiş, H<. Ömer devrinde istikrarlı bir yönetim sergilenmiş, Hz. Osmanın devri hilafetinin sonlarına doğru İslam toplumunda ciddi rahatsızlıklar zuhur etmiştir.

- Hz. Ali ve Muaviye arasındaki anlaşmazlık; toplumn bölünmesine yol açmıştır.

- Hz. Ali nin safında yer alan kimi bedevilerin ondan ayrılmasıyla "Haruruiye / Haricilik Fırkası"; Hz. Ali ye yandaş olanların ise ona duydukları sempatide aşırıya gitmeleri ile " Şia / Rafıziyye Fırkası" teşekkül etmiştir.

- Emeviler devrinde zuhur eden Mürcie, Kaderiye, Cehmiyye ve Müşebbihe

gibi fırkalar; Müslüman toplum arasındaki fikri ve itikadi bölünmeleri çoğaltmıştır.

- Her zümre kendini haklı çıkarmak ve karşıtlarını karalamak maksadıyla hadislerden yararlanma cihetine gitmiştir.

- İlk devirlerde Hz. Ali ve ailesine aşırı sevgi duyanlar; yoğun miktarda hadis icat etmişlerdir.

- Hz. Osman ın katledilmesiyle başlayan Fitne Hadiseleri, aynı zamanda bilinçli ve sistemli biçimde hadis uydırma faaliyetlerinin de başlangıcı olmuştur.

- Emevi iktidarına yakın olan kimi cahil kimseler; kabile ve soy taassubu içerisinde bulunanlar, dünyaya ve dünya işlerine karşı menfi tavır takınan ve uzlet hayatını tercih eden bazı zahidler, halkı iyilik ve hayra, ibadet ve taata teşvik etmek isteyen iyi niyetli cahil vaizler de hadis üretmişlerdir.

- İlk hicret asrında, Müslümanların kanlı savaş ve iç çatışmalarla karşı karşıya kalmaları "Fiten" ve "Melahim" denilen "kıyamet senaryoları" sunan rivayetlerin tedavüle çıkmasına yol açmıştır.

- Gayrı müsllim unsurlarla fikri çatışmalar; kadim inanç ve geleneklerin kimi telakkilerinin uydurma hadisler kanalıyla İslam toplumuna sızmasına neden olmuştur.

- İslam karşıtlarının islamı ve Müslümanları küçük düşürmek maksadıyla uydurdukları hadislerle, yeteneksiz kimselerin hadis ilmiyle meşgul olmaları sonucu ortaya çıkan asılsız haberlerin çoğalması, hadis ilminde "İsnad Tatbiki ve Tenkidi" olarak adlandırılan yöntemin geliştirilmesine yol açmıştır. Daha sonra, hadisleri nakledenlerin değerlendirildiği ve daha sonra " Cerh ve Tadil İlmi" olarak isimlendirilerek ravi eleştiri sistemi oluşturulmaya başlanmıştır.

- Emevi Halifesi Ömer bin Abdül Aziz; resmi bir girişim başlatmış, ibni ŞİHAB EZ ZÜHRİ (50- 1249 hadis rivayetiyle meşgul olan alimler, tedvin faaliyetini gerçekleştirmişlerdir.

- Abbasiler dönemi, İslam dünyasının sınırlarının çok daha genişlediği, nüfusun olabildiğince karmaşıklaştığı, çeşitli dini, etnik görüş ayrılıklarının yoğunlaştığı bir dönem olmuştur.

- Çeşitli bölgelere hadis almak için yapılan seyahatler, adına "Er RIHLE Fİ TALEBİL HADİS" (hadis elde etmek için yapılan yolculuklar). Denmiştir.

- Tabiun Kuşağı; 1-İbrahim En Nehai, 2- Şabi, 3- Ebu Şasa Cabir bin Zeyd, 4- Hasanı Basri, 5- Said bin El Müseyyeb, 6- Said bin Cübeyr, 7- Katade, 8- Nafi, 9- Ata, 10- İbni Şihab Ez Zühri.

- Tebei Tabiun Kuşağı; 1- Horasan da İbrahim bin rahman, 2- Hammad bin

Seleme, 3- Mekkede ibni Cüreyc, 4- Medinede Malik bin Enes, 5- Basra ve Yemen de Mamer bin Raşid, 6- Irakda ibni İshak, 7- Süfyanı Servi, 8- SuriyedeEvzai, 9- Said bin Ebi Arube.

- İkinci Abbasi halifesi Ebu Cafer El Mnasur; dönemin gözde hadisçisi Malik bin Enes den, bütün İslam diyarında insanların ittiba edeceği bir hadis kitabı hazırlaması teklifine Malik bin Enes " el Muvatta" olarak bilinen hadis kitabını yazmıştır.

- El Muvatta; seçme hadis kitaplarının anası kabul edilmiş, III. Asırda derlenen muteber hadis kaynaklarının en başta gelen kaynağı olmuştur.

- Hicri II.asırda derlenen ve günümüze kadar ulaşan hadis kitapları arasında; 1- Hamam bin Münebbih in "Es Sahife" si, 2- Zeyd bin Ali nin "El Mecmuu", 3- Mamer in Raşid in "El Camii", 4- Rabi bin Habib in "El Müsned"i, 5- Şeybani nin "eL Muvatta"ı, "El Asar"ı ve "El Hucce Ale Ehlil Medine"si, 6- Ebu Yusuf un "El Asar"ı, 7- Abdullah bin Mübarek in "Kitabüz Zühd"ü, 8- İmam Şafi nin "el Ümm" ü

- Abbasi siyasi erkinin uyguladığı "Mihne" politikası; binlerce hadisçinin hayatını kaybettiği Mihne Dönemine rağmen, III. Asır; hadisin "Altın Çağı" olmayı başarmıştır.

- Basra lı Yakub bin Şeybe es Sedüsi nin tamamlayamadığı halde "otuz" cilde ulaştığı belirtilen (şayet bitirilseymiş yüz cildi bulurmuş) "El Müsned ül Kebir" (büyük müsned) de vardır.

- Buhari ve Müslim in "El Camiüs Sahih"leri de dikkat çekicidir.

- Süneni Erbea (dört sünen); 1- Ebu Davud, 2- Tirmizi, 3- İbni Mace, 4-Nesai.

- Kütübüs Sitte (altı kitap); 1- Buhari, 2- Müslim, 3- Ebu Davud, 4- Tirmizi, 5- İbni Mace, 6- Nesai.

- Hicri IV. Asırda;1- İbni Huzeyme – Es Sahih, 2- İbnül Carud – El Münteka, 3- Tahavi – Şerhul Meanil Asar ve Şerhul Müşkili Asar, 4- İbni Ebi Hatim - Kitabul Cerh vet Tadil, 5- Darekutni – Sünen, 6- Taberani- El Mucem, 7- İsmaili - El Mustahraç, 8- Hakim - El Müstedrek, 9- Rame Hurmuzi - El Muhaddisul Fasıl.

- Abbasiler dönemi; hadis ilminin her bakımdan yükseldiği, teşvik gördüğü bir siyasi dönemdir. Bu faaliyetler; 1- Hadislerin tasnifi, 2- Muhtelif türden hadis kitaplarının yazımı, 3- hadisçiliğin fıkhi ve kelami bir düşünce ekolüne dönüşümü, 4- Klasik hadis kaynaklarının yazımı, 5- Hadis meclisleri olulşturulması, 6- Hadis okullarının açılması, vb.

- Müslüman Türkler zamanında; Selçuklu ve Nureddin Zengi ile Eyyubiler devirlerinde de,, hadis ve hadisçilik teşvik görmüştür.

- Mmelüklüler devri, hadis ilmi açısından ikinci silkiniş dönemi olarak kabul

edilir.

- Hadis merkezli tartışmalar; 1- Hicri II. Asırda yoğun olarak tartışılan konuların başında “ Hadislerin Hücciyyeti” (delil olması) gelmektedir. 2- Hicri II. Asırda ortaya çıkan tartışma konuları arasında “Hadislerin verdiği bilgilerin değeri” tartışmaları bulunmaktadır. 3- Hicri II. Asırda ortaya çıkan tartışma konularından biri de “Hadislerin Muhtevalarının Nasıl Anlaşılacağı” konusudur.

- Hadis tarihinin en çok dikkat çeken tartışömaları arasında Endülüs Bölgesinde Hicri V. Asırda “Maliki – Zahiri” tyartışmaları, Hicri VIII. Asırda “Talak” ve “Peygamberin Kabrini Ziyaret” gibi konular, başat tartışma konularıdır.

- 19. asırda Hint bölgesinde Seyyid Ahmed Han, Çerağ Ali vb. simalarla hadislerin sübutunun ve bilgi değerinin bütünüyle reddedilmesi, yeni bir tartışma süreci başlatmıştır.

- Knedilerine “Ehli Kuran” adını veren bu zümre, hadislerin tamamını red görüşünü dillendirmiştir.

- Mısrlı Abduh ve Afgani ile Kurana vurgu yapan yeni bakış, hadisler konusunda çekimser bir tavır takınmıştır.

- Abduh un talebesi Araeşid Arıza nın hadis ve sünneti red eden tutumunda biraz yumuşama olmuştur.

- Osmanlıların son döneminde İzmirli İsmail Hakkı ile Şeyh SAFFET Efendi arasında “tasavvufi içerikli hadislerin değeri” konusunda tartışma olmuştur.

- Oryantalizm tarhinde Barthelemy Herbelot un eseri “Bibliotheque Orientale” (şark kütüphanesi) önemli bir yer tutar.

- Hadislerin büyük bölümünün Talmud dan alındığını ileri süren Herbelot; Hz. Peygamberi de Dante vb. batılıların gördüğü gibi görür.

- Sprenger; hicri v. Asırdan itibaren sadece hadis kaynaklarına değil, müelliflerin tenkidinden geçmeden istinsah edildikleri için yazılan hiçbir esere güvenilemeyeceğini iddia etmiştir.

- Hadisleri değerlendirmede “Tarihi Tenkid Metodu”nu uygulamalı olarak ortaya koyan I. Goldziher ve hadisleri kaynaklarından bulmayı kolaylaştırmak için hazırladığı “Concardance” ile Arentjan Wensick, oryantalist hadis tetkiklerinde önemli bir aşamayı temsil etmektedir.

- Hadis; Müslümanlar için vazgeçilmez bir bilgi kaynağıdır.

- Yazıcıoğlu Mehmet in Osmanlı toplumunda klasikleşen eseri “Muhammediyye” dir.

- Fıkıh; bir şeyi bilmek, iyi ve tam anlamak, derinlemesine kavramak.

- Fıkıh kelimesi; Kuranda 20 yerde geçer. Anlamak, kavramak, hakikatini bilmek ve akıl etmek.

- Ebu Hanife; iman ve itikad ile ilgili olarak telif ettiği kitabına “ Büyük Fıkh” anlamında “Fıkhul Ekber” adını verdi.

- Hicretin III. Asrında; temel İslami ilimlerden olan Tefsir, Hadis, Tasavuf, Akaid ve Kelam konuları zaman içinde ayrı birer disiplin haline gelmiştir.

- Fıkıh; anlam daralmasıyla sadece “ibadet”, “muamelat” ve “ukubat” konularını içeren ilmin adı olmuştur.

- Fıkhın konusu; dinin “Füruat” adı verilen pratiğidir.

- afaıkıh; taharet, namaz, oruç, hac ve zekat gibi “ibadet” konularını; kişilerle kişiler, kişlerle kurumlar, kurumlarla kurumlar arasında “muamelat” adı verilen hukuki ilişkileri; “ukubat” olarak adlandırılan suçlar ve cezalarla ilgili konuları düzenleyen bir ilimdir.

- Ebu Hanife Fıkhı; “ kişinin leh ve aleyhine olan şeyleri bilmesidir” diye tarif eder.

- İmam Şafi Fıkhı; “ dinin ameli hükümlerini muayyen delil ve kaynaklarından çıkararak elde edilen bilgidir” diye tanımlar.

- Bir kısım fukaha ise fıkhı; “şeri delillerden ictihad ve istidlal yoluyla elde edilen hükümleri bilmek” olarak tanımlarlar.

- Mecelle de “ Mevridi nassda ictihada mesağ yoktur” ifadesi; açık ve kesin hüküm içeren Kuran ve Sünnet metninin bulunduğu yerde ictihad yapılamaz, anlamındadır.

- Fıkhın temel kaynağı, Kurandır. İkinci temel kaynak ise Sahih Sünnet dir. Üçüncü kaynak İcmaı Ümmet dir. Bu üç kaynağa “Asli Kaynaklar” denir.

- Kuran ve Sünnet için “Nass” terimi kullanılır.

- Dördüncü kaynak, Kıyas dır.

- Kıyas; ilk üç temel kaynakta hükmü bulunmayan, yeni karşılaşılan bir meselenin bu kaynaklarda hükmü mevcut olan meselelerden birine benzerliğinin tesbit edilerek mevcut hükmün yeni olaya uygulanmasından ibaret bir akıl yürütmedir. Bu yapısıyla kıyas; aslında bir kaynak değil, kaynaklardan hüküm çıkarma yöntemidir.

- İbadetler konusunda kıyas yapılamayacağı, ibadetler dışındaki muamelat konularında kıyas geçerli olabileceği genel kabulgörmüştür.

- İlk Usul Kitabı; hicri 204 de vefat eden İmam Şafii nin “Er Risale” sidir.

- Feri Kaynaklar = Feri Deliller; 1- Mesalihi Mürsele, 2- İstihsan, 3- Seddi Zerai, 4- Örf ve Adet, 5- Bizden öncekilerin Şeraitleri, 6- Sahabe Kavli, 7- İsitishab.

- Mesalihi Mürsele; hakkında asli kaynaklarda bir hüküm bulunmayan fakat bir hüküm verildiği takdirde insanların yararına olacağı belli olan durumlar için mesalihi mürsele terimi kullamnılmıştır.

- İstihsan; yeni karşılaşılan bir olayın asli kaynaklarda hükmü mevcut olan bir olaya benzer yönlerinin bulunmasına rağmen bazı ayırıcı özelliklerinin bulunduğu ve bu nedenle kıyas yapılamayacağı, kıyas yapmanın hatalı olacağı fark edildiğinde kıyas yapılmaz. Olayın yapısına ve temel kaynakların genel esprisine uygun bir hüküm verilir. Bu şekilde hüküm vermeye İstihsan denir.

- Seddi Zerayi; esasen meşru ve helal olan hukuki işlem ve davranışlar; meşru olmayan bir sonucun doğmasına neden olacaksa ya da meşru olan hakları kullanarak gayrı meşru sonuca ulaşmak amaçlanıyorsa, hakların bu şekilde kullanılmasının önüne geçilmesi için aslen meşru olan işlem ve davranışların yasak edilmesine Seddi zerayi denir.

- Örf ve adet; halkın yada bazı meslek gruplarının kendi aralarındaki hukuki işlemlerde örff ve adet haline getirdikleri “ortak uygulamalar”; eğer asli delillere aykırılık taşımıyor, haramın helal, helalin de haram kabul edilmesine neden olmuyorsa meşru kabul edilir.

- Bizden öncekilerin şeraitleri; önceki semavi kitaplarda herhangi bir konuda bir hüküm mevcut olduğu halde o konuda Kuran ve Sünnette bir hüküm bulunmuyorsa, semavi kitaplardaki o hükme göre amel edilebileceği, fakihlerin bir kısmınca kabul edilmiş bir görüştür.

- Sahabe kavli; ibadetlerle ilgili konularda sahih bir rivayetle gelen sahabe kavli delil olarak kabul edilir. Çünkü ibadetlerle ilgili konular üzerinde ictihad yapılamaz.

- İstishab; mevcut ve bilinen bir durumun, bir değişikliğe uğradığı kesin olarak bilinmediği sürece o durumun değişmeden kalacağı prensibine dayanarak hüküm vermeye istishab denir. Buna göre; 1- Eşyada mubahlık esas olduğundan, haramlığı sabit olmadıkça bir şeyin helal olduğu, 2- suçu sabit olmadıkça bir kişinin suçlu sayılamayacağı, 3- herhangi bir konuda verilmiş hukuki hükümlerin aksi ispat edilmedikçe mevcudiyetini ve geçerliliğini koruduğu, bu delile göre söylenebilir.

- Hukukun korunması zorunlu olan kıymetler anlamında, fıkıhta “ Zaruriyyat” olarak ifade edilen beş temel değer vardır. Bunlar; 1- Dinin korunması, 2- Canın korunması, 3-Aklın korunması, 4- Irzın korunması, 5- Malın korunmasıdır.

- Vazgeçilmez ölçüsünde olmasa da ihlal edilmesi durumunda fertlerin sıkıntıya düşeceği, toplum düzeninin bozulacağı durumlara meydan verilmemek üzere vaz edilmiş hükümlere “Haciyyat”; dürüstlük ve güzel ahlaka uygunllluk için konulmuş hükümlere “Tahsiniyyat” adı verilir.

- Makasidüşşeria; 1- zaruriyyat, 2- haciyyat, 3- tahsiniyyat.

- Fıkıh; asli kaynağı itibariyle vahye dayalı bir hukukdur.

-- Kuran ve Sünnetin bir özelliği de; hukuki konularda hükümleri genel ifadelerle vazetmek, teknik konulara ve detaya girmemektir.

- İslamın; iman esasları, ahlak kuralları ve ibadet şekilleri gibi mükellefe yüklediği bir takım vecibeler vardırki; bunlar “Sabiteler” dir Şartlar ne olursa olsun değişmeden kalmıştır ve öyle de kalacaklardır.

- Muamelat ve Ukubat gibi fıkhın ilgi alanının büyük kesitini oluşturan konular; ictihada açık olduğundan zamanla değişebilirlik özelliğine de sahiptirler

- Fıkhın müdevvinatında; genelde en başta “temizlik” ve “ibadet” konularına yer verilmiştir.

- İdare, anayasa, vergi ve kısmen ceza hukukuyla ilgili konular “El Ahkamus Sülyaniye”;devletler umumi hukuku konuları “Siyer”; vergi hukuku ve maliyeile ilgili konular “Haraç” ve “Emval”; miras hukukuyla ilgili olarak “Feraiz”; resmi, hukuki yazışmalar, senet vb. belgelerin tanzmiyle ilgili olarak “Şurut”; muhakeme usul hukukuyla ilgili konular “Edebül Kadi”; mukayeseli hukuk muhtevasında “Hilaf” kitapları; bu tür çalışmaların örnekleridir. Bu tür çalışmalar, Feraiz dışında süreklilik göstermemiştir.

- Fıkıh İlmi Devirleri; 1- Hz. Peygamber Devri, 2- Sahabe Devri, 3- Abbasiler Devri, 4-Selçuklular Devri, 5-Moğol İstilasından Mecelle ye adar olan Devir, 6-Mecelle den günümüze kadar olan Devir.

- Hz. Peygamber dönemi; fıkhın vücud bulduğu dönemdir. Bu döneme has olmak üzere bazı özellikler; 1- Tedric, 2-Kolaylık, 3- Nesih.

- Hz. Peygamber dönemi kendi içinde; 1- Mekke dönemi, 2- Medine dönemi, diye ayrılır.

- Mekke dönemi; hicretten önceki dönemde nazil olan ayetler, hukuki hükümlerden çok, inanç, ibadet ve ahlak konularını ihtiva eder. Medine dönemi hicretten sonraki dönemde Müslümanlar, Hz. Peygamberin liderliğinde, egemen, bağımsız bir toplum haline geldiklerinden, kendi içlerinde ve diğer din mensuplarıyla ilişkilerinde meydana gelen hukuki problemleri hükme bağlayan ve çözüme kavuşturan ayetler nazil olmuştur.

- Tedric; ilahi hükümlerin, değişen ve gelişen şartlara göre zamana yayılarak

nazil olmasına Tedric denir.

- İlahi ikaz ayetleri; 1- cihada katılmak istemediğinden uydrıma mazeretler ileri sürenlere izin vermek (tevbe, 9/43), 2- Bedir esirlerinin serbest bırakılma karşılığında kendilerinden fidye almak (enfal,8/67), 3- müşrik bir zata islamı tebliğ ederken, araya girip soru soran, gözleri görmeyen bir mümin ile ilgilenmemek, yüzünü çevirmek (abese, 80/1-10).

- Fıkhın ikinci dönemi, sahabe devrvidir. Bu dönem; 1- Hulefai Raşşidin dönemi, 2- Emeviler döneminden oluşur.

-- Hz. Peygamberin vefatsıyla vahiy kesildiği için bu dönemde artık olayların çözümünde Hz. Peygambere başvurmak imkanı kalmadığından, mevcut nasslarla, yani Kuran ve SDünnet metinleriyle yetinmek gerekiyordu. Nasslar da sınırlı olduğundan sınırsız olaylara çözüm üretebilmek için nasslara ilaveten, bu nasslara dayanarak üretilecek Rey ictihadına başvurmak da kaçınılmaz olmuştu. Bazı idari ve şeri konularda “istişare”ye başvurma da Hulefai Raşidin döneminin ayırıcı özelliğidir.

- İstişarenin; şekil ve öz bakımından usüle uygun ve en verimli biçimdeuygulandığı dönem; Hulefai Raşidin dönemidir. Bu dönemde, vukuu bulmamış farazi meselelere çözüm üretmekle meşgul olmamışlardır.

- Emevi saltanatıyla birlikte fıkhın; kamu hukuku dalında kitap ve sünnetin lafız ve ruhundan sapmalar görülmeye başlanmıştır. Hadis rivayeti çoğalmış, vukuu bulmamış farazxi meseleler için görüş ve kanaat belirtilmeye, ameli fıkıh nazarileşmeye başlamıştır. Sahabe nesli giderek azalmıştır. Bu dönemde; 1- Hicaziyyun = Fetvalarında hadislere daha çok yer verdikleri için de Ehli Hadis Ekolü adı verilir.. 2- Irakiyyun = Ehli hadise nisbetle biraz daha fazla Rey ile ictihadda bulunduklarından “Ehli Rey” adını alan iki ekol oluşmuştur.

- Abbasile dönemi; fıkhın usül ve füruyla gelişimini tamamladığı dönemdir.

- Emevi hanedanının Ömer bin Abdülaziz dışında ulemaya karşı şüpheci ve baskıcı tutumuna mukabil, Abbasi hanedanı dine ve ulemaya karşı saygılı bir görüntü vermeye çalışmıştır. Bu dönemde, tabiun fetvaları ve tebei tabiun ictihadlarıyla fıkıh giderek olgunlaşmıştır. İctihad faaliyetleri de hız kesmeden devam etmiştir.

- İctihadlar, belli kitaplarda toplanmaya, fıkıh çalışmaları belli bir sistematik içinde yapılmaya başlanmıştır. Fıkhi tartışmalar çoğaşmıştır. Bunun sonucu olarak da Usulü Fıkıh eserleri vücuda gelmeye başlamıştır. Bu gelişmeler, yavaş yavaş fıkıh mezheplerinin ortaya çıkmasında amil olmuştur. Bu dönemin diğer bir ayırıcı özelliği; ameli fıkıh yerine nazari fıkıh çalışmalarının artarak devam etmiş olmasıdır ki, bu, hayatta vukuu bulması mümkün olmayan farazi meseleler üzerine çözümler üretilmesi işidir.

- Emevi döneminde başalayan fıkıh tedvini, Abbasiler döneminde de artarak

devam etmiştir. Bu dönemde; 1- İmam Malik – Muvatta, 2- İmamı Muhammed – Zahirürrivaye olarak adlandırılan altı kitabı, 3- İmam Şafi – El Ümm, bu dönemde tedvin edilen ve bize ulaşabilen eserlerdir. 4- Ebu Yusuf – Kitabul Haraç, 5- İmam Şafii – Er Risale adlı eseri.

- Ebu Hanifenin ders halkasında yetişmiş olan Ebu Yusuf; Harunu Reşid tarafından “Kadiül Kudat” lığa getirilmesi ve kendisinden mali konularla ilgili bir kitap yazmasının talep edilmesi ve böylece “Kitabul Haraç”ı yazdı.

- Abbasilerin son dönemi ile Selçuklular dönemi; fıkhın gelişmesinin durduğu dönemdir. Bu dönemde; meselelere Kuran ve Sünnet temel alarak çözüm üretme geleneği terkedilmiş, bunun yerine bir müctehidin ictihadlarını esas alma, yani taklit zihniyeti yerleşmiştir. Olumlu bir sonuç üretmeyen faydasız tartışmalar çoğalmmış, mezhep tassubu artmıştır.

- Moğol istilasından (Hanefi fıkıhı esas alınarak meydana getirilmiş olan ve Osmanlı borçlar kanunu olarak nitelenebilecek olan) Mecelle nin yazıldığı 1306 – 1889 a kadar geçen zaman içinde fıkıh, gerileme dönemini yaşamıştır.

- Moğolların; Abbasi ve Selçuklu hakimiyetine son verdiği bu dönemde Moğollar; Cengiz Yasalarını uygulamışlardır. Halkı dini inançlarında ve özel hukukun dar alanı içinde serbest bırakmışlardır.

- Mecelle Kanunu = Osmanlı Borçlar Kanunu.

- Mecellenin tedvininden itibaren İslam dünyasında fıkıh çalışmalarında bir uyanış ve yenilenme dönemi başlamıştır. 18. asırda Batı dünyasında başlayan bilim ve teknolojideki gelişmeler, batı toplumunda ekonomik, sosyal ve kültürel bir inkılap vücuda geitirmiş, İslam dünyası bu gelişmelere başlangıçta ilgisiz kalmıştı.

- İslami ilimlerde Celaleddin Afgani ile başlayan İHYA hareketi, giderek taraftar bulmuş, fıkıhda canlanma ve yenilenme süreci başlamıştır.

- Ehl= arkadaş, taraftar, benimseyen.

- Sünnet; yol, gidiş

- Ehli Sünnet; devam edip giden yol ve gidişin taraftarı, bu yolu ve yöntemi benimseyenler.

- Ehli Sünnet; İslam dininin temel ilkelerini, Hz. Peygambere atfedilen hadislerin yanı sıra ashab veya ümmet çoğunluğunun uygulamalarına göre belirleyip açıklamak gerektiğini savunan ve benimsedikleri görüşlerin, Allahın gönderdiği gerçek dini temsil ettiğini kabul eden Müslüman çoğunluğun mezhebidir.

- Kuranda; ehl sünnet tabiri mevcut değildir. Kuranda, “Sünnetullah” tabiri yer almaktadır.

- İlk defa hicri ikinic asırda ortaya çıkan ve Hasan Basri tarafından kullanılan Ehli Sünnet tabiriönemlidir.

- Ehli Sünnet tabiriniden önce ortaya çıkan terim “Ehli Cemeat” (ehli cemea) olmalıdır.

- Ehli Hak; ehli istikamet, ehli isbat, fırkai Naciye (kutuluşa eren zümre), Sevadı Aazam (büyük çoğunluk) gibi farklı isimler verilmiştir.

- Ehli Sünnet; hicri III. Asırda farklı zümreleri barındıran büyük bir itikadi mezhep olarak teşekkül etmiş ve ehli sünnetten önce ortaya çıkan ve din adına yeni görüşler ileri sürdükleri için Ehli Bid’at diye isimlendirilen Hevaric, Cehmiyye, Şia ve Mutezile mezhepleridir.

-Ehli Bid’at mezhepleri; 1- Hevaric, 2- Cehmiyye, 3- Şia, 4-Mutezile.

-

- Ebu Hanife; Hz. Ali nin Havaric i Müslüman kabul edip, islamın dışına çıkmış bir grup olarak görmemesini, üyük günah işleyen müslümanın tekfir edilemeyeceğine ilişkin bir hüküm saymış ve onu bu konuda ehli sünnetin öncüsü kabul etmiştir.

- Abdullah bin Ömer, Zeyd bin Ali, Ömer bin Abdül aziz ile Hsan Basri; büyük günah işleyen kişinin durumunu Allaha havale etmek gerektiğini söyleyen Haneffiyye de Ehli Sünnetin ilk temsilcisi kabul edilir.

- Ebu Hanife; Cehm bin Safvan, Vasıl bin Ata, Mukatil bin Süleyman gibi ehli bid’at mensuplarının görüşlerini reddedip ilahi sıfatları, kaderi ve şefeati isbat etmiş, insanlara ait fiillerin Allah tarafından yaratıldığı görüşünü kabul etmiş, “İRCA” görüşünü benimseyip büyük günah işleyen müslümanın dinden çıkmadığını söylemiştir. Büyük günah sahibinin durumunu Allaha havale etmek gerektiğine hükmetmiş, ehlisünnetin dinde akli bilgileri kullanmayı gerekli gören Maturidiyye nin öncülüğünü yapmıştır.

- Ebu Hanife den sonra Malik bin Enes, ilahi sıfatları isbat edip “arşa istiva” örneğinde olduğu gibi bu konuya dair nassları tevile tabi tutmaktan kaçınmak gerektiğine, Allahın ahirette görüleceğine, kadere iman etmeye ve iman ile amel arasında sıkı bir ilişki bulunduğuna ilişkin görüşleriyle, dinde daha çok nakli bilgilere yer vermeyi esas alan Selefiyye grubuna öncülük yapan bir alimdir.

-Hicri 3. asırda (M.9) felsefi eserlerin Arapçaya terceme edilmesi ve fetihler ardından İslam ülkesinin genişlemesi sonunda Müslümanlar; yabancı kültürlerle karşılaşmış, bu da doğal olarak benimsenen inançların akıl ilkeleriyle teyit edilme ihtiyacını doğurunca 4. asrın ilk yarısında Maturidiyye ve Eşariyye adı altında iki ayrı kelam okulu teşekkül etmeye başlamıştır.

- Ehli Sünnetin dışında kalan Mutezile, Şia ve Havaric; Müslüman nüfusun %

10 una tekabül eder.

- Ehli Sünnete dahil olan zümreleri üç grupta toplamak mümkündür; 1- Sünni Kelam Okulları, 2- Muhafazakar fırkalar, 3-Sufiyye grubu.

- Sünni Kelam Okulları; dinin anlaşılmasında ve yorumlanmasında akli bilgilere ve yöntemlere başvurmayı zorunlu gören kelamcılar.

- Muhafazakar Fırkalar; dini esasların belirlenmesi ve açıklanmasında Kuran ve Sünnetten ibaret olan

Nakli bilgileri yeterli görüp, akli bilgileri kullanmayı bütünüyle reddeden veya sadece çok sınırlı bir seviyede akli bilgiler kullanmayı kabul eden Nakilci ve Muhafazakar alimlerin oluşturduğu fırkalar.

- Sufiyye grubu; Nakli bilgilerin yanı sıra zühd ve takvaya önem verip bu sayede ilahi ilhamlara erişmek suretiyle dinin gerçekliğini ruhi tecrübelerin ışığında kavramak gerektiğini savunan ve akli bilgileri ihmal eden grubdur.

- Ehli Sünnet Grupları; 1- Akılcı olanlar (Maturidiyye, Eşariyye), 2-Nakiilci olanlar (Selefiyye, Zahiriye), 3- Sufiyye (Tarikat mensupları).

- Sünni kelam okulları dini esasların belirlenmesinde vahyi; bilgilerden, anlaşılması ve yorumlanmasında ise akli ve bilimsel bilgilerden yararlanmak gerektiği düşüncesini savunur.

- Maturidiyye; ehli sünnet grubu içinde akılcı yönteme en çok önem veren büyük bir kelam okuludur. Türkler arasında yayılan bir Sünni kelam okulu haline getiren Matıridi¸dinde sadece nakli (vahyi) bilgilerle yetinip akli bilgiler kullanmayı gereksiz hatta zararlı gören Selefşyye ile akli bilgileri vahye hakim kılan ve dolayısıyla nakli bilgileri ihmal eden mutezilenin din anlayışları karşısında, vahyi bilgilerle akli bilgileri uzlaştırma yöntemini uygulayıp geliştirdi..

- Eş’ariyye; Mutezile içinde yetişip bu mezhebin önemli bir alimi olan Eş‘ari; 40 yaşlarında Ahmed bin Hanbel in savunduğu inançları benimsediğini açıklamıştır.

- Eş’ari nin; Mutezileden ayrılışından bahsedilirken Allaha Zorunlulık isnadına (Vucub Alellah) dair teorideki çelişkiyi dile getiren meşhur “ Üç Kardeş” (Ihvei Selase) meselesidir.

- Eş’arinin yaşadığı zamanda Ehli Sünnetin imamı Ahmed bin Hanbel di.

- Hicri 6. (M.12) asırda Ebu Hamid el Gazali ile Eş’ariyye; müteahhirin dönemine girdi ve kelam sisteminde köklü değişiklikler gerçekleşmeye başladı

- Gazali; bir taraftan Aristo geleneğine bağlı İslam Meşşai filozoflarını eleştirdi, diğer taraftan da mantık bilmeyenin ilmine güvenilemeyeceğini

söyleyip mantık bilimini, İslam bilimleri arasına dahil etti. Ayrıca dini alanda gerçeğin; yoğun ibadet, zikir ve riyazet sonucu insanda ortaya çıkan “Keşfi Bilgiler” vasıtasıyla bilinebilececğine ilişkin Sufiyye ye ait görüşü de benimsedi.

- Sufi İbnül Arabi nin “Vahdeti Vücud” nazariyesini Eşari kelamıyla bütünleştirdi.

- Nakli öne çıkaran Muhafazakar Sünni Fırkalar; 1- Selefiyye = Eseriyye = Haşviyye. 2- Zahiriye.

- İmam Malik ile başlayıp İmam Şafi ile ivme kazanan ve sahabeden itibaren gelen muhafazakar din anlayışı; imam Ahmede bin Hanbel de Selefiyye adı da verilen bir inanç mezhebi haline dönüşmüştür.

- Ahmed bin Hanbel; Mutezile ve Cehmiyye karşısında Hz. Peygambere atfedilen hadislere sımsıkı bağlı kalarak naklici ve muhafazakar akideyi savunmak suretiyle bu anlayışın bir inanç mezhebi heline gelmesinde önemli rol oynamıştır.

- Ahmed bin Hanbel; kelam sıfatının ezeliliğini vurgulamış ve Kuranın mahluk olmadığını söylemiştir. İmanın, artıp eksilebileceğine hükmetmiştir.

- İbni Teymiyyeden itibaren Selefiyye yeni bir döneme girmiştir, dini metinlerde belli oranda akılcılık yönteminin kullanılmasını gerekli görmüştür.

- İbni Teymiyye nin; Vahdeti Vücud merkezli tasavvuf feşsefesine karşı tekfire kadar varan kesin tavrı vardır.

- 20. asırda Mısırda Muhammed Ali Es Senüsi, Seyyid Kutub ve Hasan el Benna; Cezay

Rde Abdül Hamid bin Bahis; Nijeryada Osman bin Fudi; Pakistan da Ebu Ala el Mevdudi; Hindistanda Ebul Hasan en Nedvi gibi alimler Kuran ve Sünnete dönmeyi ve İslam anlayışını bu kaynaklardan hareketle belirlemeyi öneren eserler yazmışlardır.

- Zahiriye; naklici geleneğe bağlı Ehli Sünnet fırkaların ikincisi Ebu Süleyman Davud Ez Zahiri tarafından kurulan ve ona nisbetle anılan Zahiriye mezhebidir. Davudiye adıyla da anılır.

- Davudu Zahiri; imam Şafinin görüşlerine bağlı olarak yetişmiş bir alim iken yeni bir mezhebin kurucusu olmuştur. Dini bir konuda hüküm verirken kyas yapmayı reddetmiş ve sadece nakli bilgilerle yetinmek gerektiğini ileri sürmüştür. Zira ona göre; din alanda kıyas yapmak “şeytanın başlattığı bir faaliyet.”dir. Kuranın Mahluk olduğunu ve fakat Levhi Mahfuzda bulunan Kuranın Kadim olduğunu savunmuştur.

- Hicri 5. asırda Zahiri mezhebi; İbni Hazm ile büyük bir güç kazanmıştır.

- İbni Hazm; Selefiler gibi fıkıhta kıyası kabul etmeyen bir alim olmasına rağmen, inanç alanında akli bilgilere başvurmayı gerekli gördü.

- İbni Hazm; Allaha sıfat nisbet edilemeyeceğini de söyleyerek hem Slefiyye ye hem de Sünni kelamcılara muhalefet etti.

- İbni Hazm; velilerin, tabiat kanunlarını aşan mucize benzeri keramet göstermelerini imkansız gördü.

- Hicri 3. asırdan itibaren ortaya çıkan Sufi anlayış; zamanla tarikatların inşa edilmesi sonucunu doğurmuştur.

- Mezhepler Tarihi yazarları; Sufiyye yi, ehli sünnet içinde yer alan bir grup olarak kabul ederler.

- Ehli Sünnetin ana görüşleri; 1- dini metinlerin anlaşılması, 2- bilgi kuramı, 3- varlık ve tabiat felsefesi, 4- Allahın varlığı ve sıfatları, 5- Peygamberlik ve peygamberler, 6- Kıyamet ve ahiret, 7- İman, günah ve dinden çıkma, 8- Siyaset, 9- İslamın inanç, ibadet ve davranışlar alanına ilişkin esasları.

- Selefiyye ve Zahiriye; nassları, nakli bilgiler ışığında anlamayı gerekli görürken; Sünni kelamcılar, lafzı zahiri anlamı itibariyle akli veya bilimsel bilgilere aykırı görünen nassları dilbiliminden de yararlanarak sözü edilen bilgilere uygun bir şekilde yorumlamayı (tevil etmeyi) zorunlu kabul ederler. Dini metinlerde yer almayan konularda ise, akli ve bilimsel bilgilerle Kuranın genel ilkelerine uygun hükümler vererek ictihad edilir. İslam bilginlerinin dini bir konuda ittifak etmeleri (icmaa) de dinin doğru tarzda anlaşılma vasıtalarından birini teşkil eder. Sadece Zahiriye, dinde Kıyası kabul etmez.

- İnsanlara ait üç türlü bilgi vardır; 1- Duygusal bilgi, 2- Akli bilgi,3- Doğru haber.

- Sağlıklı duyular aracılığıyla üretilen ve gözlem yoluyla oluşan duygusal bilgiler, her türlü bilginin esası ve en açık olanıdır.

- Akli bilgiler; akıl yürütmek ve insanda doğuşatan var olan bilgileri kullanarak zihinsel çıkarımlar yapmak suretiyle üretilen tutarlı bilgilerdir.

- Selefiyye ve Zahiriye; akli bilgiye önem vermez. Duyular ve akıl yürütme vasıtasıyla üretilemeyen bilgilere ulaşmanın tek yolu “Doğru Haber”dir.

- Doğru haber; 1- Mütevatir haber, 2- Peygamberlerin haberi, olmak üzere iki türlü doğru haber vardır.

- Mütevatir haber; yalan olmasını aklın kabul etmediği bir muhteva ve yoğunluk taşıyan her haber mutevatirdir.

- Peygamberlerin verdiği haber de doğru haberdir. Peygamberler tarafından bildirildiği kesin olarak bilinen mütevatir haber, dinin insanları bağlayıcı olan birincil kaynağını; peygamberler tarafından bildirildiği kesin olarak

bilinemeyen “Ahad Haber”ler ise, zanni bilgi ifade eden ikincik kaynağını teşkil eder.

- Selefiyye ve Zahiriye ye göre; ahad haberler de kesin bilgi ifade eder ve insanlar için bağlayıcı hüküm kaynağı olması açısından mütevatir haber gibidirler. Ancak bu, çoğunluğun görüşüne aykırıdır.

- Varlık alanı; 1- duyularla algılanabilen alem, 2- duyularla algılanamayan alem, olmak üzere iki tür alemden oluşur.

- Kuran; Allah kelamı olup anlamı ezeli olmakla birlikte lafızları yaratılmıştır.

- Selefiyye ye mensup alimlere göre ise Kuranın manası da lafızları da ezelidir ve yaratılmış olmakla nitelenemez.

- Selefiyye alimlerine göre; Allah, zatıoyla her yerde hazır ve nazır değil, yedinci kat göğün üstünde bulunan Arş ın ötesindedir ve yaratıklara nisbetle üst cihettedir.

- Allah; sadece müminlerce ahiret aleminde ve müminler cennete girdikten sonra görülecektir. Bu, ahrette inananlara verilen en büyük ödül olacaktır. İnanmayanlar ise bu lütuftan mahrum bırakılacaklardır.

- Kuranda, iman esasları arasında yer almamakla birlikte “Hayır ve şerriyle kader ve kazaya inanmak” gerekir.

- Kader; Allahın varlık ve olayları, vukuu bulmadan önce ezeli ilmiyle bilmesi, dilemesi ve planlayıp belirlemesi; kaza ise belirlediği plana göre varlık ve olayları yaratmasıdır.

- Vahiy; sadece peygamberler gelen bir iblgi türüdür.

- Sünni kelam alimleri; peygamberlerin, peygamberlikten önce ve sonra, büyük ve küçük günah işlemekten korunmuş olduklarına inanırken; Selefiyye alimleri peygamberlerin peygamberlikten önce büyük günah işlemiş olabileceklerini kabul eder.

- Evrenin kozmoloj

K düzeninin boz<ulması, kıyamettir. Ölen her insan, konulduğu kabirde, dünya ile ahiret alemi arasında bir geçiş yeri olan “Berzah” alemine intikal eder.

- Hz. Ali ve onun soyundan gelen evlatlarının veya bir başkasının “Devlet Başkanı” olması olması gerektiğine dair bir dini emir yoktur.

- İnanç esasları; 1- Allaha iman, 2-Meleklerine iman, 3- Kitaplarına iman, 4- Peygamberlerine iman, 5- Ahiret gününe iman, 6- Ölümden sonra dirilie ve kadere inanmaktan ibarettir.

- Ehli sünnet; 1- Selefiyye, 2- Eşariyye, 3- Maturidiyye, 4- Sufiyye den oluşur.

- İslam dünyasının yayıldığı coğrafi bölgelerin büyük bir kısmında Sünnilik hakimdir.

- Sünni kelam tabiat felsefesinde “Adalet Teorisi” nin benimsenmesi ve buna mukabil belirli şartlarda belli sebebplerin belli sonuçları zorunlu olarak meydana getirdiğini ifade eden “İlliyet İlkesi”nin reddedilmesi buna örnek gösterilebilir.

- İlliyet İlkesi; belirli şartlarda belli sebebplerin belirli sonuçları zorunlu olarak meydana getirmesidir.

- Medineli Müslümanlar; Sakifetü Beni Saide denilen yerde toplanarak içlerinden birisini lider seçmek için harekete geçtiler.

- Hz. Muhammed; kendi yerine hiç kimseyi bırakmamıştır.

- Hz. Ebu Bekir gibi Kureyşin önde gelenlerinden sayılmayan bir kimse halife olmuştur. Hz. Ebu Bekiri hilafet makamına taşıyan, onun “Uzlaştırıcı Kişiliği” ve “Liyakatı” olmuştur. Bu tartışmalarda hiç kimse Hz. Ali nin halife olması gerektiğini dile geirmemiştir.

- Şia; Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer in baş başa vererek Hz. Ali nin hakkı olan hilafeti gasp ettiklerini ifade ederl.

- Hariciler; Hz. EEbu Bekir ve Hz. Ömer dönemlerini “İdeal Dönem” olarak görürken, ilk altı yıldan sonra Hz. Osmanı, “Tahkim”den sonra da Hz. Ali yi Tekfir ederlr.

- Hz. Osman ın öldürülmesinden sonra Müslümanların, siyasi tavırları bakımından dört gruba bölündükleridir; 1- Hz. Ali yi meşru halife olarak kabul edenler, 2- Hz. Muaviye nin saflarında yer alanlar, 3- Hz. Talha, Hz. Zübeyr ve Hz. Aişe ile birlikte hareket edenler, 4- Hiçbir guruba katılmayanlar.

- Tahkim hadisesini müteakip bir grup insan, Hz. Ali nin saflarından ayrılarak “Harura” denilen yere çekildiler. İşte İslam toplumundaki “Mezhep” niteliği taşıyan ilk ciddi kopuş, Hariciler dir. Daha sonra Mürcie nin tarih sahnesine çıktığını gçrüyoruz.

- I. Asrın sonlarından itibaren de ilk Şii fikirlerin oluşmaya başladığıdır.

- Kurandaki temel iman esasları; 1- Allaha iman, 2- Ahiret gününe iman, 3- Nübüvvet dir.

- Şia; misafir uğurlamak, peşinden gitmek, bir kimsenin taraftarı olmak, yardımcısı olmak, ayrılmak, fırkalaşmak.

- Kuranda, Şia kelimesi; fırka, bölük, taraftar gibi anlamlarda kullanılmıştır.

- Şia; Hz. Muhammedin sağlığında “Şiatü Ali” (Alinin taraftarı) diye isimlendirilen, onun vefatından sonra da Hz. Ali nin İmam Halife olduğunu ileri süren kimselerin meydana getirdikleri bir fırkadır.

- Teşeyyu = Şiiliği müdafaa etmek, Şii olmak; dilde, bir öndere, onu veli kabul ederek halisane dini bağlarla bağlı olmak, demektir.

- Mevali = Arap asıllı olmayanlar.

- Şianın Zeydiyye ve İsmailiyye gibi yaşayan iki büyük kolu vardır.

- Şiiler; Şiiliği, ya Hz. Peygamberin sağlığında, ya da onun vefatıyla birlikte başlatırlar.

- Eserleri günümüze kadar ulaşmış olan iki Şii yazarlardan Nevbahti ve Ebu Halef el Eşari; Hz. Ali taraftarlarının bizzat Hz. Peygamber tarafından “Şiatu Ali” diye isimlendirildiklerini belirtirler.

- Şii anlayışının merkezinde; Hz. Ali nin Hz. Peygamber tarafından İmam Halife olarak tayin edilmiş olduğu fikri yatmaktadır.

- Şiiliği; diğer İslam mezheplerinden ayıran en belirgin özellik de temelde Hz. Ali nin Nass ve Tayinle imam olduğu fikri etrafında şekillenen “İmamet Meselesi”nin inanç esası olarak kabul edilmesidir.

- Şiilik denildiği zaman ilk akla gelen “İmamet Nazariyesi”dir.

- Ali bin Ebi Talib in Hz. Peugamber tarafından imam tayin edilmesi meslesi; şii kaynaklarda en kuvvetli delil olarak “Gadiri Hum” olayı gösterilmektedir.

- Gadiri Hum; Mekke ile Medine arasında bir yerdir.

- Hz. Peygamber; Gadiri Hum denilen yerde, “ Men küntü mevlahü fe hüve Aliyyün Mevla hü” (Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır) diyerek Hz. Ali nin imamlığını ilan eder.

- Gadiri Hum olayı; şii imamet nazariyesinin de şii düşüncesinin de temelini oluşturur.

- Hz. Peygamber; veda haccı sırasında ya da dönüşte bir mola esnasında Hz. Ali ile ilgili bazı şikayetlere cevap vermiştir.

- İmamiyyenin on iki imam nazariyesi; on birinci imamın Rabiül ahir (261 – ocak 874) de ölümünden ve on ikinci imamın yaklaşık aynı zamanda kayboluşundan önce ortaya konmuş olamaz.

- Şii anlayuışa göre; on ikinci imam 261 / 874 de gizlenmiştir. Bu dönem; “Gaybeti Süğra” (Küçük gizlilik) ve “Gaybeti Kübra” (büyük gizlilik) olmak üzere iki kısma ayrılır.

- Küçük Gizlilik Dönemi; 261/ 874 den 328/940 a kadar olan dönemdir.

- 328 / 940 dan itibaren “Büyük Gizlilik” (Gyabeti Kübra) dönemi başlamıştır.

- Şii İmamiyyenin kurumlaşması, temel kitaplarının ortaya çıkması, daha çok Şii Büveyhoğulları nın 344- 447/ 945- 1055 arasıındaki iktidarları döneminde olmuştur.

- Büveyhoğulları zamanında Gadiri Hum Günün; ilk defa bayram olarak (Iydül Kadir) kutlanmaya başlanmış, Muharrem ayının ilk on günü, Hz. Hüseyn in Kerbela daki şehadetini anmak için “umumi yas günleri” ilan edilmiştir.

- Şiilik dendiği zaman, ilk akla gelen İmamiyye Mezhebi olmaktadır. Bu fırkaya; Caferi Sadık a dayandırılmasından dolayı Caferiyye; nass ve tayinle imam olduğuna inanılan kimselerin sayısının “ON İKİ” olması dolayısıyla “İsna Aşera” adı da verilmektedir.

- İmamiyyeyi; Ehli Sünnetten ve diğer mezheplerden ayıran en önemli özellik, İmamet Meselesi etrafında ortaya çıkmaktadır.

- İmamiyye ye göre; “Usulüddin” (Dinin Aslı) beştir; 1- Tevhid, 2- Nübüvvet, 3-Adalet, 4-İmamet, 5- Mead.

- İmamiyye ye göre tevhid; Allahın, zst, sıfat ve fiil bakımından birlenmesi, demektir. Allahın sıfatları, zatının aynıdır. Kuran, Mahluk dur, ahrette kesinlikle görülmeyecektir.

- İmamiyye ye göre peygamberler; mutlak olarak Masum durlar ve mucize sahibidirler.

- İmamiyye; imametin, usulüddin den olduğunu, imanın ona inanmakla tamamlanacağını ileri sürerler. İmamet; nübüvvetin devamıdır. Peygamberleri göndermek nasıl bir lütufdur ve vücubu zatı ile Allahavaciptir. Bu bakımdan imamet ancak Allahdan nass ile yahut o imamdan önceki imamın onun imametini beyanı ile tahakkuk eder. İnsanların seçmesiyle, istemesiyle olmaz, insanlar dilediklerini imam olarak tayin yahut dilediklerini azl hakkına da sahip değildirler. Aynı zamanda insanlar, imamsız da kalamazlar. Çünkü Resul; “kim zamanının imamını bilmeden, tanımadan ölürse cahiliye ölümü üzerine ölmüştür” diyebuyurmuştur.

- İmam; dini ve dünyevi hususlarda yeryüzündeki umumi riyasete asaleten sahip olan insandır. İmamet gibi şerefli ve yüksek bir mevkinin; insanların ihtitarına bırakılması mümkün değildir.

- Şii İmamiyyenin nass ve tayinle imam olduğunu iddia ettiği imamların sayısı on iki dir. Bunlar; 1- Ali bin Ebi Talib,

2- Hasan bin Ali,

3- Hüseyin bin Ali,

4- Ali Zeynelabidin bin Hüseyin,

5- Muhammed el Bakır,

6- Cafer Es Sadık,

7- Musa Kazım,

8- Ali Er Rıza,

9- Muhammed Ed Taki,

10- Ali En Naki,

11- Hasan el Askeri,

12-Muhammed el Mehdi.

- Şiilere göre; onikinci imam, öldürülmek korkusundan dolayı gizlenmiştir. Şiiler, halen sağ olduğuna, bir gün insanlar arasına dönerek yeryüzünü adaletle dolduracağına inanırlar.

- Mead, öldükten sonra dirilmenin ve ahiret hayatının gerçekleşeceğine dair olan inançtır.

- Adalet; Allahın adil olduğuna, insanların da iradesinde ve fiillerinde hür olduğuna inanmaktır.

- İmamiyye ye göre; “Usulüddin” (Dinin Aslı) beştir; 1- Tevhid, 2- Nübüvvet, 3- Adalet, 4-İmamet, 5-Mead dır. Ayrıca altıncı olarak da (bunların dışında), Takiyye de inanç esasları arasında mütaala edilir.

- Takiyye; korunmak, saklanmak, sakınmak, kendilerinden olmayanların yanında inancını gizlemek, anlamına gelir.

- Şiilikte; can ve mal korkusuyla inancı gizlemeye Takiyye adı verilir.

- İmamiyye ye göre; “İmamül Kaim” (on ikinci imam) ortaya çıkıncaya kadar Takiyye vaciptir ve onu terk eden, namazı terk edenle aynı durumdadır.

- Temel ibadetler konusunda Ehli Sünnete benzer görüşler paylaşan İmamiyye; bu ibadetlerin ayrıntılarında farklı görüşlere sahiptir.

- Zeydiyye Mezhebi; İmamiyye nin dördüncü imam olarak kabul edilen Ali Zeynelabiidin in oğlu İmam Zeydi, imam olarak kabul edenlere verilen isimdir.

- - Şii mezhepler arasında en ılımlı ve Ehli Sünnete en yakın olan Zeydiyyedir. Bugün Yemen in resmi mezhebi olarak varlığını sürdürmektedir.

- Zeydiyye yi Şiadan ve diğer mezheplerden ayıran en önemli görüş; “Hz.

Peygamber, isim ve şahıs belirterek kimseyi imam tayin etmemiştir. İmam; ancak vasıfları ile belli olur. Haşimi olan, takva sahibi,, alim ve cesur bir kimse kendi imametini ilan ederek ayaklanırsa, imamlığı hak etmiş demektir. Ayaklanarak ortaya çıkmayan bir kimsenin imamet iddiası kabul görmez. İmam, GİZLİ OLAMAZ.

- Zeydiyye; bu imamların, hatasız, günahsız olduklarını da söylemez.

- Zeydiyye; imametin, bu işe en layık olan kimsenin (efdal) hakkı olduğunu, ancak daha az layık olanın (mefdul) imametinin de caiz olacağını ileri sürmüştür. Buna göre efdal olan Hz. Ali dir. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer ise Mefdul olduğundan, bunların imametleri de haktır.

- İsmailiyye; Caferi Sadık ın büyük oğlu İsmail in adına izafeten ortaya çıkmış bir mezheptir.

- 279/ 909 da Mısır da kurulan Fatımi Devleti; İsmaililer tarafından kurulmuştur.

- İsmailiyye; 1- Nizari, 2- Müstali, olmak üzere ikiye ayrılır.

- Hasan Sabah, Nizaridir.

- Nizarilerin görüşleri; Batınilik çizgisinde şekillenmiştir. Onlara göre; din anlayışının temelini Hz. Ali nin velayeti fikri oluşturur.

- Mutezile; ayrılanlar, uzaklaşanlar, bir tarafa çekilenler.

- Mutezile; büyük günah işleyen kişinin, küfür ile iman arasında bir mertebede olduğunu söyleyerek Hasan Basri nin dersini ve görüşünü terk eden Vasıl bin Ata nın kurduğu mezhebin adıdır.

- Mutezile = Ehli Tevhid vel Adl = Tevhid ve Adalet Taraftarları.

- Akılcı bir mezhep olan Mutezile; mantık kuralları ile çelişir gördüğü ayet ve hadisleri, Ehli Sünnetten farklı bir şekilde yorumlamıştır.

- İslam akaidini; gayrı İslami din ve gruplara karşı savunma konusunda öncülük yapmıştır. Kelam ilminin, Mutezilenin öncülüğünde doğmuş olduğu söylenebilir.

- Mutezile; 1- Ebu Huzeyl el Allaf, 2- Nazzam, 3- Cahız, 4- Bişri Mutemir, 5- Cubbai, 6- Kadı Abdul Cebbar, 7- Zemahşeri, gibi büyük kelamcılar yetiştirmiştir.

- Abbasiler döneminde en parlak günlerini yaşamış olan Mutezile; Memun, Mutasım ve Vasık ın halifeliği sırasında devletin resmi mezhebi olmuştur.

- Mutezile mezhebinin görüşleri (Usulü Hamse); 1- TEVHİD, 2- Adalet, 3- Vaad ve Vaid, 4- El Menzile Beynel Menzileteyn,5- Emri Bil Maruf ven Nehyi

Anil Münker.

- Allahın kelam sıfatını, yaratılmış sayarlar (halkul Kuran), Allahı ahirette müminler tarafından gözlerle görülemeyeceğini savunmuştur.

- Mutezileye göre kullar; ihtiyari fiillerini hür iradeleri ile yaparlar. Bu fiillerin oluşumunda Allahın bir müdahalesi yoktur. Eğer bu fiilleri kul değil de Allah yaratmış olsaydı, kulun o fiilinden dolayı ceza görmesi, adalet değil, zulüm olurdu. Kul için uygun olanı (ASLAH) yaratmanın Allaha vacip olduğudur. Kulun, güç yetiremeyeceği şeylerle yükümlü tutulamayacağıdır. (Teklifi ma la yutak). İyilik yapanın mükafat, kötülük yapanın da ceza görmesi zorunludur. Büyük günah işleyen kimse (Mürtekibi Kebire); ne mümin ne de kafirdir. İman ile küfür arasında Fısk denen bir mertebededir. Eğer tövbe etmeden ölürse ebedi cehennmede kalır, tövbe ederse mümin olarak cennete girer.

- İyilik yaptırmaya ve kötülüğü önlemeye çalışmak, bütün Müslümanlara farzdır.

- Mutezile; inançta bu görüşlere sahip olmakla birlikte çoğunlukla amelde Hanefi Mezhebi ne bağlıdır.

- Hariciye; meşru halife Hz. Ali ye başkaldırarak on dan ayrılan ve görüşleriyle Ehli Sünnet çizgisinden uzaklaştığı kabul edilen HARİCİYE; Muhakkime, Şurat, Marika ve Haruriye gibi isimlerle de anılrı.

- Haricilik; Hz. Ali ile Hz. Muaviye arasında geçen Sıffin Savaşından sonra halife tayin işi, hakeme bırakılınca ortaya çıkmıştır.

- Hariciliğin çıkışı “Hakem olayı”na dayanır. Hakem olayı sebebiyle günah işlendiğini, her büyük günah işleyenin dinden çıkacağını ileri sürmüşlerdir.

- Haricilere göre; halife (devlet başkanı) seçmek, müminler için zorunlu değildir. Devlet; başkansız da olabilir. Bir yönetici gerekli olursa, bunun yolu Seçim dir. Seçilecek şahsın Kureyş ten olma zorunluluğu yoktur. Günah işleyen devlet başkanına iteat edilmez. Görevine hemen son verilir.

- Haricilerin bu görüşleri; İslam toplumuında anarşinin ilk tohumlarını oluşturmuştur.

- Haricilere göre ameller; imanın bir parçasıdır. Dini gerekleri terk eden veya günah işleyen kimse mümin değil, kafirdir.

- Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Muaviye ile Cemel ve Sıffin savaşlarına katılanları ve Hakem olayına rıza gösterenleri, günah işlediler diye kafir saymışlardır.

- Haricilerin de bir çok kolu vardır. Cebre kayan Hariciye kolları bulunduğu gibi Ehli Sünnetin görüşlerini paylaşan (İbaziyye gibi) Harici kolları da vardır.

- Haricilik; cahil halk tabakasının ve şehrin disiplinli hayatına uyum sağlayamamış bedevilerin bağlandığı bir mezheptir.

- Ehli sünnete en yakın olan İbaziye dir.

- İbaziler; kuzey Afrika, Cebre Adası, Madagaskar, Umman Sultanlığında yaşamaktadırlar. Kuranın Mahluk (yaratılmış) olduğunu, Allahın ahirette görülemeyeceğini, günahlar mümin için herhangi bir şefeatin söz konusu olamayacağını ileri sürmüşlerdir. Kulların fiillerini yaratanın, Allah olduğunu söylemişlerdir. Dindarlığa ve takvaya önem veren Hariciler; taharetin tamam olabilmesi için Dil in de yalandan ve batıl sözlerden arınması gerekir. Söz taşımak, kin, düşmanlık, çirkin sözler de diğer maddi kirler gibi abdesti bozar

- Genelde hükümlerin kaynağının Allah olduğunu benimseyen Hariciler; İCMAAyı delil saymazlar. Kuranın sadece zahirine itibar ederler.

- Mürcie ; ümit verenler, tehir edenler.

- Haricilik ve Mutezile nin “büyük günah” konusundaki görüşlerine karşı tez olarak doğan ve büyük günah işleyenlerin (Mürtekibi Kebire) hükümlerinin Allaha ait olduğunu söyleyerek ümit veren veya hükmü ahrete bırakarak geciktiren kimselerin oluşturduğu mezhebe Mürcie denir.

- Mürcie; ameli, imanın bir parçası saymazlar.

- Mürcie; hicri 2. asırdan sonra ortaya çıkmıçtır.

- Mürcienin görüşleri; 1- iman, bilgi (marifet) ve dil ile ikrar etmelidir. 2- Amel, imanın bir parçası değildir. Bu sebeble iman artmaz ve eksilmez. 3- Kişi, gerçek anlmada inandıktan sonra işlediği günah kendisine zarar vermez. Küfürle birlikte bulunan ibadetin faydası olmadığı gibi imanla birlikte bulunan günahın da zararı yoktur.

- Mürcie; büyük günah işleyenlerin mümin olduklarını söyleyerek veya onlara ait hükmü ahrete bırakırlar. 4- Allah; vaad ettiği şeyden caymaz, fakat tehdidinden dönebilir.

- Cebriye; Kulun irade hürriyetini inkar eden ve kulun fiillerini ilahi iradenin İcbarı (zorlaması) altında işlediğini ileri süren bu mezhebin kurucusu Cehm bin Safvan dır.

- Cehmiyye de denilen Cebriye; irade hürriyeti ve kader konusunda Mutezileye taban tabana zıt görüşler açıklayan bir mezheptir.

- Cebriye ye göre; insanda irade hürriyeti, seçme imkanı ve fiili yapma gücü yoktur. İnsan, hür değil aksine Robot gibi Allah tarafından önceden takdir edilmiş bulunan belli işleri yapmaya mecburdur.

- Cebriye ye göre; insanın fiillerinin gerçek faili, Allah tır.

- Mutezile ve Ehli Sünnet bilginleri; insanı iradesiz, kudretsiz ve ilahi iradenin mecburi uygulayıcısı olarak gören Cebriyeyi tenkit etmişlerdir.

- Cehm bin Safvan; cennet ve cehennemin, dünya gibi geçici olduğuna; Allahın ahirette görülemeyeceğine, Allahın kelamının sonradan yaratılmış (hadis) olduğuna inanarak Ehli Sünnete zıt görüşleri benimsemiştir.

- Müşebbihe = (Mücessime);

- Teşbih = benzetme.

- Tescim = cisim saymak.

- Müşebbihe = benzetenler.

- Mücessime = cisim sayanlar.

- Mücessime (Müşebbihe); Allahın, insana ve yaratıklara benzediğini, onun da prgan ve uzuvlarının bulunduğunun kabul ederler. Bu mezhebe, Haşeviyye de denir.

- Müşebbihe (Mücessime); müteşabih ayet ve hadislerde geçen ifadeleri zahirleri ile ele almışlar; el, yüz, göz vb. organ ifade eden kelimeleri ve oturmak, kalkmak gibi şeyleri Allahın özelliği olarak kabul etmişlerdir.

- Müşebbihe nin (Mücessimenin); Allah hakkında ileri sürdüğü fikirler, başta kelamcılar olmak üzere pek çok alim tarafından eleştirilmiş ve reddedilmiştir.

- Babilik =; İran da ortaya çıkmış olup, İslam kültürüne dayanmakla birlikte düşünceleri içinde diğer dinlerden alınmış unsurları barındıran, evrensel bir din iddiasında olan, İmamiyye Şiiliğinden doğan bir mezheptir.

- Babiliğin kurucusu; Mirza Ali Muhammed dir.

- Mirza; 1260 / 1844 de kendisinin Mehdi ye açılan "Bab" (kapı) olduğunu ilan etti. DAHA SONRA Mehdiliğini ilan etti.

- İranda, tehlikeli bir durum gelişmeye başlayınca, alimlerin fetvasına dayanılarak 1850 de Tebriz de öldürüldü.

- Mirza Ali Muhammed; kendisinin yazdığı ve kutsal kitap olarak takdim ettiği " el Beyan" ile artık Kuranın neshedildiğini iddia etti.

- Bahailik; Bahailiğin kurucusu ise mirza Hüesyin Ali dir. 1279/ 1863 de Bağdat daki alimlerin ve halkın şikayeti üzerine Osmanlo Hükümeti tarafından İstanbula getirilmiş, burada dört ay kadar tutulduktan sonra Edirne ye sürülmüştür.

- Mirza Hüseyin Ali; kendisine "Bahaullah" adını takarak, Babı n müjdlediği "Allahın ortaya çıkaracağı insan" olduğunu, bütün Babilerin kendisine uyması gerektiğini söylemiştir.

- Sultan Abdül Aziz tarafından kimseyle görüşmeme şartıyla Bahaullah,

Akkaya sürülmüştür.

- Bahaullahın; mezhebin esaslarını içeren “Kitabul Akdes” ve “Kitabul İkan” adlı eserleri vardır.

- Oxford da eğitim gören ve Amerikalı zengin bir Bahai ailenin kızıyla evlenen Şevki Efendi; 1957 de Lonra da ölümüne kadar Bahailiği dünyaya yaymak için çaba göstermiştir.

- Bahailiğin idaresi Hayfa da oluşturulan “Umumi Adalet Evi” tarafından yürütülmektedir.

- Bahai inancına göre; Hz. Muhammed, raasüllerin değil nebilerin sonuncusudur. Çünkü Allahın “Mürsillik (peygamberlik göndericilik) özelliği son bulmaz. Namaz; sabah, öğle ve akşam vaktinde Bahaullahın mezarına yönelerek ve onun kitaplarındaki kısımlar okunarak kılınır. Oruç; 2 – 21 mart arası 19 gündür. Hac; belli bie zamana bağlı olmaksızın yalnız erkekler ve mali durumu yetili olanla tarafından, Babı n Şiraz daki evi veya Bahaullah ın Bağdat da kaldığı ev ziyaret edilerek gerçekleştirilir.

- Bahailerin çoğu, İrandadır. Avrupa, Amerika ve Pakistan da da bulunur Irak, Suriye, Mısır, Lübnan, İsrail ve Tğrkiye de az sayıda Bahai vardır.

- Kadiyanilik; 19. asırda, Hindistanda, Pencap Kadiyan da kurulmuş olan, görüşleri daha çok Mehdi, Mesih ve Kıyametle ilgili haberler etrafında şekillenmiş bulunan Kadiyaniliğin kurucusu Mirza Eylam Ahmed Kadiyan dır. Ahmediye hareleti olarak da anılır. Mirzaiye diye de bilinir.

- 1885 dde Allahın kendisini 14. asrın (hicri) Müceddidi olarak islamı yenilemek üzere gönderdiğini ilan etti Ahmed Gulam. 1891 de kendisinin Mesih ve Mehdi olduğunu söyledi 1900 lerin başında “Zilli Nebi” (Gölge Peygamber) liğini ilan etti.

- Ahmed Gulam; kendisinin Müslümanlar için Mehdi, Hristiyanlar için Mesih, Hindular için de Krişna olduiğunu iddia etti. İslamın şartları, namaz, oruç, zekat, hac gibi fıkhi konularda Hanefiliği benimsemiştir.

- Kadiyanilik; Pakistanda Pakistan parlamentosunca 1974 de “İslam dışı azınlık” olarak ilan edilmiştir.

- İslam Konferansı Örgütüne bağlı Fıkıh Akademisinin kararıyla da 1985 de “İslam Dışı” olarak nitelendirilmiştir. İngiltere, Hollanda, Almanya, Danimarka, İspanya, Güney Amerike gibi ülkelerde teşkilatlanmıştır.

- Nusayrilik; Muhammed bin Nusayr en Nemiri tarafından kurulan, Batıni karekterli bazı görüşler benimseyen, kendilerini “Arap Alevisi” olarak isimlendiren, Şiilikten doğan bir mezheptir.

- Oniikinci imam olarak Muhammed bin el Hasan ı Mehdi olarak kabul eder.

Nusayrilik mezhebini; “Kitabul Mecmuu” adlı eseriyle Hüseyin bin Handan el Haasibi geliştirdi.

- Nusayriler; Yavuz Sultan Selim in 1516 da Mercidabık zaferiyle Osmanlı hakimiyetine girdiler. Suriye de, Hatay ve Adana da mahalli isimlerle varlıklarını devam ettirmektedirler.

- Nusayriliğin görüşlerinin temelinde Hz. Ali nin “İlah ve Yaratıcı” olduğu izlenimini uyandıracak düşünceşler vardır. “Görünüşte imam, gerçekte ise Tanrı olan Hz. Ali; kendi nurundan isim olan Muhammedi, o da Bab olan Selman ı yaratmıştır. Bu üçlü (Hz. Ali, Hz. Muhammed, Hz. Selman)”a.m.s” şeklinde sembolleştirilmiştir. Bab olan Selman; beş yetimi (1- Mikdad bin Esved, 2- Ebu Zer el Gıfari, 3- Abdullah bin Revaha, 4- Osman bin Mazun, 5- Kanber bin Kadan) yaratmış ve bunlara tabiatın idaresinde bir takım görevler vermiştir.” Beş yetim; aynı zamanda beş büyük yıldızdır.

- Nusayriler; gerçek Nusayrilerin ruhlarının ölüm ile birlikte yıldızlar haline dönüşerek nurlar alemine yükseleceği, Nusayri olmayanların ruhlarının ise hayvan cesetlerine gireceği kanaatindedirler.

- Dürzilik; Dürzilerin yönetimine hakim olan aile Canbolatoğullarıdır. Günümüzde nüfusları yarım milyonu aşan Dürzilerin yarısı Lübnan da yaşamakta olup, Lübnan siyasetinde etkin bir konuma sahiptirler. Diğer yarısı; Suriye, Ürdün, İsrail, ABD ve Avusturalya da yaşamaktadırlar.

- Fatimi halifelerinden Hakim Biemrillah ın veziri Hamza bin Ali tarafından kurulan ve Hakim in Tanrılığını iddia ederek İsmailiyye den ayrılan bu mezhep, adını Anuştekin ed Derezi den almıştır.

- Hakim; 1017 de kendisinin tanrılığını, Hamza nın da imamlığını ilan etmiştir. Hakim in 1021 deMukattam Dağında öldürülmesinden (Dürzi inancına göre, dünyayı düzeltmek üzere tekrar döneceği güne kadar kaybolmasından) bir süre sonra mezhep; kendi içine kapanık bir tutum izlemiştir.

- Batıni bir mezhep olan, düşüncesinde Zerdüştlük, Maniheizm, Yeni Eflatunculuk, Agnostisizm ve Doğu Hristiyanlığından unsurlar taşıyan Dürzilite şu dört inanç önemlidir; 1-Hakimi, hem tanrı hem de insan olarak tanımak, 2- Hamza bin Ali yi en yüce yaratık saymak, 3- Hududu (Hamzanın yardımcıları olan ve tanrı buyruklarını öğreten kişiler) tanımak, 4- Vaisyetlere uymak.

- Dürzi öğretisi; başka topluluk ve inançlardan uzak kalmayı ve içe dönük yaşamayı emrettiğinden DÜRZİLER, Halavat adı verilen ibadet yerlerini ıssız yerlerde kurmuşlardır.

- Cennet, cehennem, hesap ve ceza gibi ahrete ait inançları reddeden, bütün bunların bu dünyada gerçekleşeceğine inanan Dürzilere göre Kıyamet, imam Hamza nın bu dünyada kendisine inanmayanlara başkaldırısıdır.

- Dürziler; dini açıdan mensuplarının; 1- Akıllılar (Ukkal), 2- Bilgisizler (Cuhhal) olarak ikiye ayrılırlar. Önderlerine Şeyhul Akl denir.

- Dürziler; kendilerinin Hanefi fıkhına bağlı olduğu görüşündedirler

- Yezidilik; Irak ve Suriye nin kuzeyi ile güney doğu Anadolu ve İranda mensupları bulunan, Ortadoğudaki çeşitli din, inanç ve kltürlerden unsurlar taişıyan ve halk arasında “Şeytana Tapanlar” diye bilinen Yezidilerin adını şunlardan aldığı rivayet edilir; 1- Emevi halifelerinden Yezid bin Muaviye, 2- Hairicilerden Yezid bin Enise, 3- İran ın Yezd şehri, 4- Farsça da ilah anlamına gelen “Yezdan”, 5- “İbadete layık olan” anlamına gelen “İzed” kelimesinden alır.

- Allahın ruhunun insanlara geçtiğini (Hulul) kabul eden, rıh göçüne (Tenasüh) inanan Yezidilerin; biri, içinde teşvik ve korkutma ile ilgili bahisler bulunan “El Cilve”; diğeri alemin yaratılışı, Yezidi inançları, helal ve haram gibi konuları kapsayan ve “

Kara

Kitap” anlamına gelen “Mushafı Reş” olmak üzere iki kutsal kitapları vardır.

- Yezidiler; bir tek Tanrı nın varlığına inanırlar.

- Yezidiler; ehli sünnet inancına bağlı bir sufi olan Adi bin Musafir in peygamber olduğu kanaatindedirler.

- Yezidiler; şarab içmeyi mübah sayarlar. Namazı; sabah ve akşam, gün doğarken ve batarken güneşe doğru dönüp dua okuyarak kılarlar.

- İlk önce Sanskrit dili ve Farsçadan Arapçaya yapılan çevirilerle, daha sonra Yunancadan Arapçaya yapılan çevirilerle, bu uygarlıklardaki belli başlı bilimsel ve felsefi bilgiler İslam dünyasına aktarılmıştır. Bu çeviriler arasında en erken yapılan çeviri eserler arasında; 1- Doğudan Kelile ve Dimne, 2- Susutura, 3- Siddbanta Sambite dir.

- Kelile ve Dimne; felsefi bir hikayedir.

- Sustura; bir tıp ansiklopedisidir.

- Siddbanta SAMBİTE ise bir astronomi eseri olup coğrafya bilgileri içerir. Bu eser; İslam dünyasında trigonometrinin temellerinin atılmasında etkin olmuştur.

- Batıdan Platon ve Aristonun eserleri, Oklit in geometri eseri, Batlamyus un meşhur coğrafya eseri ALMAJEST, Helen ve Helenistik dönemin belli başlı bilim adamlarının eserleri Arapçaya kazandırılmıştır.

- Abbasiler döneminin önemli bilim adamlarından birisi Harezmi dir. Onun Cebir adlı kitabı vardır. Harezmi ile çağdaş olan Abdülhamit bin Türk de

cebirle ilgili çalışmalar yapmıştır. Onun da Cebir adını taşıyan bir eseri vardır. Yine bu dönemde Ebul Kamil Şuca da vardır. Sabit bin Kura, geometri ve trigonometri çalışmalarıyla ün yapmıştır.

- Battani, tanjant; Beyruni kotanjant, kosekant ve sekant bağlantılarını belirlemiştir.

- Fergani; “Astronomi ve gök hareketlerinin Prensipleri” adlı eseri vardır.

- Enlem hesaplamaları nisbeten kolay olmasına karşın, boylam hesapları daha zordur.

- Beyruni ve Ebul Vefa Buzcani; güneş ve hareketleri ve onun dolanımıyla ilgili çalışmalar yapmışlardır.

- Beyeruni; Gazneli Mahmudla birlikte Hindistan a gitmişlerdir.

- Zerkali; 11. asırda yaşamış olup, Toledo da bir gözlem evi kurmuştur.

- Seyyahlar; 1- İbni Havkal, El Mesalik ve Memalik adlı eseri vardır. Afrika ülkeleri ile İspanya yı tanıtmıştır. 2- İdris; Afrika, İspanya, Portekiz, İngiltere, İtalya ve Fransa yı gezmiştir. Onun, Norman Kralı Roger için kaleme aldığı “Roger in Kitabı” adlı eseri, en iiyi coğrafya kitabıdır.

- 11. asırda yaşamış bilim adamlarından biri de İbni Heysem dir. Optik konusuyla yakından ilgilenmiştir.

- Dört Unsur Teorisi; her şeyin temelinde; toprak, su, hava ve ateşin olduğunu kabul eden görüştür.

- Her şeyin temelinde aslında Civa ve Kükürt olduğu ve buna bağlı olarak belli balşlı yedi metalin, hemen bütün metallerin esasını oluşturduğu kabul edilir. Bu yedi metal; gümüş, demir, kalay, bakır, civa, kurşun, altın dır.

- Cabir bin Hayan; 8. asır da yaşamıştır.

- Cahızın; “Kitab el Hayavan” adlı eseri vardır.

- Aristo nun “Hayvanlar Hakkında” adlı eserini örnek almıştır.

- Tıp; dinle yakından ilişkili bir bilim dalıdır.

- Tıbbı Nebevi; Peygamber Tıbbı.

- İslam dünyasında 8. asırda kurumlaşmaya başlayan tıp, 9. asırda orijinal çalışmalar vermeye başlamıştır.

- Bir hekim olarak Razi; klinik gözlemlere büyük önem vermiştir. Bundan dolayı ona, İslam dünyasının Hipokratı adı verilmiştir.

- İbni Sina nın Şifa ve Necat adlı eserleri; doğa bilimleriyle ilgili gözlemlerini

ve yorumlarını aktarır.

- İbni Sina; ışıkla ilgili olarak, görmenin gözden çıkan ışık ışınlarıyla değil; İbni Heysem de de görüldüğü gibi ortamın aydınlık olmasıyla mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

- İbni SİNA “El Kanun fit Tıb”bı kaleme almıştır. Bu eser, beş kitaptan meydana gelmiş olup, 16. asrın sonuna kadar batıda, Latince çevrilen ve Arapça nüshalarıyla da tıp okullarında el kitabı olarak kullanılmıştır.

- 11. asırda yaşamış olan önemli bilim adamlarından birisi de bul Kasım el Zehravi dir.

- Ebul Kasım ez Zehravi nin “Et Tasrif” adlı eseri vardır.

- 9. asırda Ebul Hizam; atlarla ilgili bir ser kaleme alarak, onların terbiye edilmeleri, hastalıkları, beslenmeleri ve ırkları konusunda bilgi vermektedir.

- İslam dünyasındaki bilimsel çalışmaların 11. asırdan sonra gerilediği kabul edilir.

- Matematikçi Ömer Hayam, üçüncü derece denklemlere geometrik çözüm önermiştir.

- Nasreddin Tusi (13. asır); trigonometri çalışmalarıyla yönlendirici olmuştur.

- 14. asırda yaşamış olan Çağmini ise; “ El Mulahhas fil Bey’” adlı eseri ile bu konuda çalışma yapmıştır.

- İbnül Heysem “Kitabul Menazil”i kaleme almıştır.

- Kazvini; “Acaib El Hayavan” adlı eseri yazmıştır.

- İspanya Emevilerinden İbni Baytar; basit ilaçlar ve onların kullanımı ile ilgili iki eseri vardır.

- Tıp konusunda; İbni Butlan, Ali bin İsa ve İbni Nefis; dehadır.

- İbni Nefis; “Küçük Kan Dolaşımı”nın kaşifidir.

- 1206 da Gevher Nesibe Hatun Tıp Medresesi açılmıştır.

- 13. asır bilim adamlarından Cezeri; o dönemde Diyarbakırdaki hakim devlet olan Artukoğulları sarayında hizmet vermiş ve Artuklu Emiri için “San’atil Hiyel” adıyla bilinen eserinde, su gücüyle çalışan aletler ve onların mekanizmalarını anlatmıştır. Bu aletler arasında “Güneş Saati” ve “Kan Alma Cihazı” vardır.

- İslam dünyasında çoğunlukla bilimsel eserler Arapça yazılmıştır.

- 14. 15. ve 16. asırlarda Osmanlı beylik halinden Devlet haline gelmiş,

İstanbul un fethi ile (1453) İmparatorluk haline dönüşmüştür. Osmanlılarda yükselme dönemi olarak görülen bu dönemde bilim ve teknik adına önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu dönemde yetişmiş bilim adamları; 1- Kadızadei Rumi, 2- Ali Kuşçu, 3- Mirim Çelebi, 4- Sinan Paşa dır.

- Ali Kuşçu; Fatih için “Fethiye” adlı eseri kaleme almıştır.

- Takiyyüddin; “Sidretül Münteha” adlı eserinde teleskopa benzer bir aletten söz ederki, Galile den yarım asır önce onu kullanmıştır.

- Hacı Paşa à Müntehabı Şifa.

- Cerrah Şerafettin Sabuncu; göz hastalıklarıyla ilgili çalışmalarıyla, meşhur Mümin bin Mukbil ve Nidai de anılmalıdır.

- Şerafettin Sabuncu nun “Cerrahiyyat el Haniye” alı renkli bir eseri vardır.

- Osmanlılarda 16. asırda Piri Reis ve Seydi Ali Reis in çalışmaları önem taşır.

- Seyit Ali Reis in; “Mir’at” ve “Mir’atül Memalik” adlı iki coğrafya eseri vardır. Dönemin coğrafyacılarından Mustafa bin Ali ve Emir Mehmed Efendi de vardır.

- Osmanlı devleti, 17. asırdan itibaren zayıflamaya başlamıştır. Siyasi ve ekonomik olarak “Duraklama” ve “Çöküş”, bilim alanında da bir “Gerileme” getirmiştir.

- 18. asırda varlıklı aileler, yurtdışına eğitim için çocuklarını İtalya ya, İngiltere ye ve Fransa ya göndermişlerdir.

- 19. asırda demiryolları ve tren, Türkiye ye girmiş; telsiz ve telgraf da asrın sonlarında Türkiyeye giren tekniklerdir.

- 19. asırda Vidini Tevfik ve Cahit Arif matematikte, fizikte Mehmet Refi ve tıp da Hulusi Behçet meşhurdur.

- Bilim; uygun zeminde çok kolayca gelişip büyüyen bir organizmadır.

- Estetik; duyum, duyulur algı.

- Estetiğin; bir bilim dalının adı olması Alexander G. Baumgarten in “Aesthetica” adlı eserinin yayınlanmasından sonradır.

- Kant da estetiği, “Salt Aklın Eleştirisi”nde duygusallık, “Yargı Gücünün Eleştirisi”nde ise bugünkü manasında kullanır.

- Güzelliğin Bilimi = İlmül Cemal = Estetik.

- Zevk = Gusto.

- Agusto = Zevksiz.

- Sanat = Art.

- Tasvirin; yani resim ve heykelin Kuranda değil, hadislerde yasaklandığı; Hz. Aişe tarafından rivayet edilen bir hadisin belirleyici rol oynadığıdır.

- Eflatun à Devlet.

- Mimesis = Taklit.

- İsa nın şahsında Allahın tasvir edilebilmesi, resmin ve heykelin Kiliseye girmesine yol açmıştır. Oysa İslam inancında Allah, zamandan ve mekandan münezzehdir ve her türlü tasavvurun dışındadır. Bu bakımdan tasvir edilmez, tecessüm ettirilemez.

- Einfühlung = Empati = Duygudaşlık.

- Estetik biliminin babası, Baumgarten dir.

- Natüralizm; organik canlılığın gerçeklğine yaklaşmaktır.

- Meydan korkusu = Agora fobi.

- İslam dünyasında Yunan felsefesi geniş bir tesir sahası bulduğu halde, Yunan sanatlarına hiçbir ilgi gösterilmemiştir.

- Heykel den sonra dış gerçekle bağları en fazla olan sanat, resim dir.

- Göz; dış gerçeği üç boyutlu olarak kavrar.

- Vahdeti Vücud doktrini; tevhid inancının aşırı bir yorumudur.

- “La Mevcude İlla Hu” (Allahtan başka varlık yoktur) = İbni Arabi.

- Vahdeti Vücud nazariyesi; İslam sanatlarının ve estetiğin teşekkülünde birinci derecede rol oynamıştır.

- “Gizli bir hazine” (Kenzi Mahfi) olan Allah; yokluk aynasında tecelli ve kendi güzelliğini temaşa etmiş, aşkın bu ilk parıldayışı onun isimlerinin ve sıfatlarının çokluğunu sağlamış, böylece alem vücuda gelmiştir.

- “Küntü Kenzen Mahfiyyen”, sahih olmayan ünlü kutsi bir hadistir.

- Allahın bilinmeyi istemesi, aşk dır. Aşkla kendini beğenen Allahın güzelliği, bütün güzellik türlerinin kaynağıdır.

- İbni Arabi; bütün aşkların temeli ve sebebinin de “Güzellik” olduğunu söylemektedir.

- Aşk; evrenin özünde vardır ve bütün şeylerdeki “İlk Hareket Ettirici”dir.

- İbni Arabi; “Füsusül Hikem” adlı eserinde, “Çirkinde de güzelde de Allahın rahmeti vardır. Çirkin, kendi nazarında güzeldir. Güzel de, çirkinin nazarında

çirkindir. Şu halde, varlıkta herhangi bir mizaca göre çirkin olmayan bir şey yoktur. Bunun aksi de böyledir." Der.

- Cili, "İnsanı Kamil" adlı eserinde "Alemde çirkinlik namına ne varsa hepsinin itibari olduğunu, "Mutlak Çirkinlik" hükmü kalkınca da geriye "Mutlak Güzellik"ten başka bir şey kalmayacağı"nı söyler.

- Einfühlung = AŞK; objede, kendi kendimizden duyduğumuz haz, dmektir.

- Einfühlung= Aşk.

- Tasavvufi sembolimde ise; "mest", "sermest", "esrük" gibi ifadeler kullanılır.

- Hallac; Kitabüt Tavasin.

- Bir çok sanat eseri; tek kişinin değil, bir çok kişinin ortak çalışmalarının ürünüdür.

- Orijinal eser vermenin ilk şartı; sanatkarın, kendisinden önce yapılanları bilmesi, özümsemiş olmasıdır.

- İlmül Cemal= Estetik = Güzellik Bilimi= Hikmeti Bedayi = Güzel Sanatlar.

- Bediiyat = Estetik.

- Üç büyük dinin benimsediği İbrahim Peygamber, "put kırıcılığı"n sembolüdür. Bu da tasvir yasağının, resim ve heykel yasağı olarak değil, her çeşidinden "putlaştırma"ya karşı genel bir ilke olarak görmek gerekir.

- İslam doğduğu sıralarda Arap yarımadası; Bizans ve İran arasında "Nüfuz Mücadelesi" vardı.

- 12 yıllık Mekke dönemi (610 – 622); 10 yıllık Medine Dönemi (622 – 632).

- İslamın doğuş çağında Avrupa; "kapanma" ve "boğulma" devrine girmiş olup, klasik Feodal dönemi yaşamaya başlamıştı.

-Bizans ve İran; gerileme sürecindeydi. Türkistanda Göktürk Devleti mevcuttu.

- Halifeler döneminde (632-661) İslam, geniş bir alana yayıldı. İlk halife Hz. Ebu Bekir (632- 634), Arap yarımadasında baş gösteren ayrılıkçı ve geriye dönücü hareketleri bastırarak tekrar birliği sağladı. Ayaklanan kabilelerin bir kısmı, zekat yükümlülüğünden kurtulmak istiyordu.

- İkinci halife Hz. Ömer döneminde (634-643) İslam devleti, İran ve Bizansı fethetmeye başladı.

- Hz. Osman dönemi (643-655).

- Hz.Ali dönemi (655-661); refahla birlikte sosyal bunalımların arttığı bir

dönemdir. Bu bunalımlar da Emevi saltanatına zemin hazırlamıştır.

- Emei halifesi Abdül Melik den önce (685-705) Arap ülkelerinde; Dinar (Bizans), 2-Dirhem (İran) paraları tedavülde idi.

- Müslümanların para operasyonları Halife Ömer zamanında başlamıştır. Tedavüldeki Dirhem ler standardize edilmiştir.

- Hz. Ali; İLK "İslam Dinarı"nı basmıştır (660). Fakat bu para, piyasada tutunamamıştır. Abdül Melik, bu duruma bir son vererek, İslam Parasını basmaya başlamıştır.(693).

- İslam "gümüş dirhemi" nin ağırlığı, halife Ömer in tesbit ettiği şekilde kaldı.

- Beytül Mal = Merkez Bankası.

- Bankalar; Avrupada ilk defa 15. asırda İtalya da ortaya çıktı. Çek kullanımı da aynı dönemde başlamıştır.

- İslam ülkelerinde 7.asırdan beri varlıkları bilinen Çek ve Poliçe uygulamasının da tesiriyle para ekonomisi gelişmişti.

- Emevi Halifesi II. Ömer (717-720); büyük bir mali reform yapmıştır.

- Abbasiler devri (750-1258).

- Emevi fetihleri; dünya ticaretinin Müslümanların eline geçmesini sağlamıştı. Emeviler de "kara ticareti" önemliyken, Abbasiler zamanında "deniz ticareti" ön planda olmuştur. Akdeniz, Müslümanların denetimi altına geçmiştir.

- Syri = Doğulu.

- 8. asırda tasavvuf hareketi başladı. İlk mutasavvıflar; iktisadi refahın bozduğu ahlaki dengeleri, Kuran ve Hz. Peygamberden kaynaklanan değerleri ön planda tutarak yeniden kurmak istediler.

1095 den itibaren başlayan Haçlı Seferleri; İslam dünyasını ciddi bir şekilde rahatsız etmeye başladı.

- 10. asırda lüks ve ihtişam artarken bunalımlar da çoğalıyordu. Selçukluların, tarih sahnesine çıkmaları böyle bir ortamda gerçekleşti.

- 8. ve 9. asırda Abbasiler zayıflarken yerini alan devletçikler ve daha sonra Selçuklular hakimiyetlerini sürdürdüler.

- İslam iktisadı; esneklik özelliğine sahiptir. Bu, ilkelerin şartlara göre farklı şekillerde yorumlanarak her zaman uygulanabilir olma vasfıdır.

- Mecelle 39; zamanın değişmesiyle hükümler de değişir.

- İslam; homo- ekonomicus (iktisadi adam) görüşüne yabancıdır.

- Adalet; denge demektir. Adaletin hedefi; sosyal refahı sağlamaktır. İslamın sosyal ve iktisadi ilkelerinden en öenmlisi “Toplumculuk”dur.(Cemeatçilik) Toplum çıkarları; her zaman için kişi çıkarlarından üstün tutulmuştur. Fıkıhta; cemiyetin hakları, Allahın hakları arasında müteala edilmiştir. İslam ilkelerine aykırı uygulamalar dışında, devlete iteat farz dır. Devlet, üretimle değil, denetimle görevlidir.

- Hz. Osman dan sonra zekat, devletin karışmadıüı, tıpkı namaz gibi ferdi bir sorumluluk unsuru ve sosyal dayanışma kurumu olarak yaşamıştır.

- Sadaka i Cariye = Sürekli Sadaka.

- İstikraraın üç önemli unsuru; 1- üretim ve arzın yüksek seviyede tutulması, 2- istikrarlı para sistemi, 3- Fiyat ve kalite denetimidir.

- Ahi Evran zaviyesi, Kırşehir dedir.

- Osmanlı toplum ve ekonomisini, Ahi zihniyeruriyyat, 2- Haciyyat, 3- Tahsiniyyat.

- Hz. İbrahim; Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam dini tarafından en büyük ata kabul edilmektedir. Kuranda, Hz. İbrahim in babasının adı Azer olarak geçmektedir.

- İbrahim; “ Milletlerin Atası” anlamına gelmektedir.

- Hz. İbrahim; Kuranda kendisinden en çok söz edilen Ul

L Azm peygamberlerden biridir.

- Hz. İbrahim; putperestlikle iki şekilde mücadele etmiştir; 1- Teorik ve akli, 2- Eyleme dönük ve fiili dir.

- Hz. İbrahimin ilk çocuğunun adı hem Tevratta hem de Kuranda İsmail olarak belirtilir.

- Allah tarafından insanların önderi kılınan İbrahimin soyundan gelmesi sebebiyle “Allahın seçilmiş halkı” olduklarına inanırlardı Yahudiler.

- Arapların soyu, iki köke dayanmaktadır; 1- Kahtan, Güney Arapların atası, 2- Adnan ise Kuzey Arapların atası olarak bilinmektedir.

- Asıl Arapların, güney Araplar yani Kahtan ın soyundan gelenler olduğu; Adnan soyundan gelenlerin ise sonradan Araplaşmış (Musta’ribe) olduğu kabul edilmektedir.

- Evs, Hazreç, Lahn,Gassan gibi bir çok güney Arap toplulukları; zaman içerisinde kuzeye göçmüş topluluklardı.

- Rasülüllahın kabilesi Kureyş ise Mudar, Havazin, Rabia, Sakif gibi Kuzeyden

gelmiş Adnan soyundan gelmekteydi.

- 636 daki Yermük zaferinden sonra Roma nın bu topraklardaki egemenliği son buldu.

- 633 de Halid bin Velid in komutasındaki İslam orduları, Pers hakimiyetini sona erdirdi.

- İslamdan önce Kureyş in; Huneyn de Mekke Taif yolu üzerinde Zatül Envat adını verdiği büyük, yeşil bir ağaca taptığı aktarılmaktadır.

- Uzza adlı ilahın, Mekke Medine arasında Hurad vadisindeki üç akasya ağacına hulül ettiğine inanılmaktaydı.

- İslam öncesi Hicaz bölgesi Araplarıında Lat, Menat ve Uzza adlı üç ilahtan oluşan bir ilahlar topluluğuna inanç, öne çıkmaktaydı.

- Menat; bu üçlü tanrı kültü içinde en eski olanı ve Ezd kabilesinin ilahı idi.

- Menat; önceli çağlarda “MENUTUM” olarak bilinmekteydi.

- Huzaalı Amr bin Luhay; kuzeyden gelip Yesrib den 15 km. uzaklıkta, Kızıl deniz kıyısında bulunan “Kudey” de diktiği bu put, Evs ve Hazreç in ziyaret yeri haline gelmişti.

- Semud kavminin torunlarından olan Sakifoğulları da, Lat adlı putun ve onun bulunduğu mabedin hizmetlerini yerine getirmkekteydi.

- Lat; savaş tanrısı olarak bilinmekteydi. Diğer putlarda olduğu gibi bunun da Huzaa kabilesinden Amr bin Luhay tarafından Araplara Kuzeyden getirilerek tanıtıldığı bilinmektedir.

- Kendisine “Verimlilik ilahesi Baal”ın işlevi verilen Lat, Taif te bulunan beyaz bir taş idi.

- Uzza ise; Suriye ve Irak yollarının başındaki Nahle de bulunmaktadır.

- Sadece Hübel Kabe de; diğer üçü ise Mekke dışındadır.

- Kureyşşin en çok saydığı ve Kabeye yerleştirdiği Hübel putunu; Amr bin Luhay, Suriyeden geitirmişti.

- Hübel; insan şeklinde, kırmızı akik taşından yontulmuş, sağ eli kırılmış bir heykel dir.

- Hübel; yağmur ve savaş tanrısı olarak kabul edilmekteydi.

- Kureyş in; İsaf ve Naile adında iki putu daha vardı. Bunlar, verimliliği sembolize etmekteydi. Biri Safa diğeri de Merve tepelerine yerleştirilen bu putlar için kurbanlar kesilirdi.

- Hicaz Araplarının taptığı, Kuranda da sözü edilen Vedd, Suva, Yağus, Yauk ve Nesr adlı ilahlar da Güney Arabistan kökenlidir.

- Mabedlerin “Bakıcılık” işlerine Sidane; mabedlerin “ Koruyuculuk” işlerine Hicabe denir. Fal oku çekme işlerine de Meysir adı verilir.

- İslamdan önce Araplar arasında uyulan bazı ritüeller ve uygulamalar, İslam tarafından da kabul görmüştür. Bunlar; 1- Cünüplükten kurtulmak için Gusül Abdesti almak, 2- Cuma günü (Yevmül Arube) toplanaran içinde bir hutbe bulunan haftalık ibadet geleneği, 3- Kuraklık olduğunda yağmur duasına çıkmak, 4- Cenazenin yıkanması, kefenlenmesi ve cenazeye duada bulunulması, 5- Çocukların sünnet ettirilmesidir.

- Hud; Kuranda bahsi geçen beş Arap Peygamberlerin İlkidir.

- Hud, Ad kavmini; Salih, bugün Medayin-i Salih denilen Şam ile Hicaz arasında Vadil Kura dameskun bulunan Semud kavmini uyarmak için gelmişti.

- Tebük ile Kızıl deniz arasında Akabe körfezine kadar uzanan Meyden adındaki bölgede yaşayan Eyke halkını da Şuayb Peygamber aydınlatmıştı.

- Hz. Musa da Medyen de bir süre kalmıştı.

- Sabilik de, islamdan önce bölgede var olan dinlerdendir. Sabi dininde, su ile gerçekleştirilen ritüeller önemlidir ve Yahudilikten bazı motifler taşımaktadır.

- Sabilik; ikili bir alem ve yaratılış inancınasahiptir.

- Sabiler; bir tarafta iyiyi, ışığı, aydınlığı; diğer tarafta da kötüyü, karanlığı temsil eden iki alem olduğuna inanıyordu.

- Orta Arabistana dışarıdan gelmiş ve etkili olmuş bir din de Yahudilik dir.

- Kudüs deki Mabed; ikinci defa Romalılar tarafından m.öç 70 de yıkıldı. Bu istiladan kaçabilen Yahudiler, getirdikleri bilgi ve becerilerle Arapları etkilemiş, böylece Sami yazılı kültürünün bir çok unsuru Arap kültürüne girmiştir.

- Hristiyanlık ise Arabistana; kendi içinde baş gösteren mezhep çekişmelerinin bir sonucu olarak girmiştir.

- 431 de Efes Konsilinde Nastorius un, Kilisenin dışına itilmesinden sonra Nasturiler, Iraka doğru İran sınırına kaçmış, bunların bir kısmı da Suriye Hicaz arasındaki çöllere ulaşmıştı.

- Hristiyanlığın Yemene girmesi ise M. 4. asırda gerçekleşmiştir.

- Toprağın asıl sahibi vatandaşlar tarafından sağlanan korumaya Velayet, kabileye antlaşma ile alınan kişiye de Mevla denilmektedir.

- Kusay; Kureyşe ait işleri görüşmek üzere yaşlılardan oluşan “Darun Nedve” adıyla bilinen bir meclis oluşturdu.

- Haram ayların tesbit işine Nesiy denir. Haram aylar; 1- Recep, 2- Zilkade, 3- Zilhicce,4- Muharrem dir.

- Savaş zamanlarında Darun Nedve önünde İkab denilen bayrak dikiliyordu. Liva adı verilen bu bayrak dikme görevi, Kusay ın çocuklarına verilmişti.

- Kabeyi koruma ve anahtarlarını taşıma görevi (Hicabe ve Sidane) de yine Kureyşe verilmişti.

- Hacılara su dağıtma görevi (Sikaye); Kabenin yanındaki deri havuzları hac zamanında doldurarak hacılara su vermeyi içeriyordu.

- Hacca gelen yoksulları doyurma görevini de (Rifade) üstlenmişti.

- Kervanlara başkanlık etmek (Kıyade), Arafattan cemreye yani şeytan taşlamaya yönelme izni (İcaze); hacıları Müzdelifeden Mina ya götürme görevi (İfada) dir.

- Yaz kervanı Suriye yeve Filistine gidiyordu. Kış kervanı da Yemene, Kızıl denizi geçerek Habeşşistana kadar uzanıyordu.

- Mekkede islamdan önce üç belirgin sosyal sınıf vardı; 1- Şerefliler, 2- Tüccarlar, 3- Zayıflar.

- Hz. Peygamber; beş yaşına kadar Halime süt annesinin yanında kaldı. Altı yaşındayken annesi ile birlikte babasının mezarını ve akrabalarını ziyaret etmek için Medineye gitti. Dönüşte, annesi de vefat etti. Sekiz yaşına kadar dedesinin yanında kaldı. Dedesinin vefatından sonra amcası Ebu Talib onu himayesine aldı.

- Haram yalarda yapıldığı için bu verilen Ficar savaşlarına katıldı. Bu savaş; Kureyş ve müttefiklerinin zaferiyle sonuçlandı.

- Haksızlığa uğrayanların haklarını korumak üzere oluşturulan “Hılful Fudul” cemiyetine katıldı. 25 yaşında iken Hz. Hatice ile evlendi. Bu evlilikten dördü kız, ikisi erkek altı çocuğu oldu. Fatma hariç, diğerleri kendisinden önce vefat ettiler.

- Hz. Muhammed, 20 Nisan 571 de Mekke de doğdu. Kureyş kabilesine mensuptur. Babası Haşimoğulları kolundan Abdullah bin Abdülmuttalib, annesi Zühre oğullarından Amine binti Vehb dir.

- Hz. Muhammed; dört yaşına kadar Taif çevresinde yaşayan Hevazin kabilesi arasında sütannesi Halimenin yanında kaldı.

- Onbeş yılı peygamberlikten önce, on yılı da peygamberlikten sonra olmak üzere Hz. Haticeninn 620 de vefatına dek 25 yıl devam eden bu evlilikten,

ikisi erkek, dördü kız olmak üzere altı çocuğu dünyaya geldi.

- Mekke döneminde; tevhid, nübüvvet, ahiret gibi temel inanç konularının yanı sıra ibadet ve ahlakla ilgili esaslar vardı.

- Müslümanlar; kendilerine destek veren Haşimoğullarıyla birlikte 616 – 619 arasında üç yıl süreyle sosyal ve ekonomik Boykota tabi tutuldular.

- Evs ve Hazreç temsilcileriyle, 621 ve 622 de iki Biat gerçekleştirdi.

- Muhacir ile Ensar arasında "Kardeşleştirme" (Muahat) sistemi hayata geçirildi.

- Hz. Peygamber; hicretin ikinci yılında Hz. Aişe ile evlenerek çok evliliğe ilk adımını attı.

- Ezan, Cuma namazı, ramazan orucunun farz kılınması, zekat, fıtır sadakası, ramazan ve kurban bayramları; hicretin II. Yılındaki bazı gelişmelerdir.

- Hz. Peygamberin bizzat katıldığı Gazveler, bir sahabinin kumandasında sevk ettiği Seriyyeler düzenledi.

- Bedir -à Kaynuka.

- Uhud -à Beni Nadir,

Hendek -à Kureyza.

- Bedir de 2 /624 de savaş yapıldı. Kaynuka Yahudi kabilesi, Müslümanların Bedir dekş başarısını kıskanmaya ve Medine sözleşmesine aykırı olarak taşkınlık yapmaya başladı. Kabile, Medine den çıkarıldı.

- Uhud da 3/625 de Bedir yenilgisinin intikamını almak isteyen Mekke müşrikleriyle yapılan savaşta Müslümanların zayiatı, müşriklerden fazla oldu.

- Hicretin 4. yılında (M. 625), Medine ile Mekke arasındaki bazı kabilelere sadece Davet amacıyla ve barışçıl gaye ile gönderilen Müslüman heyetler, Biri Maune ve Rici de katliamdan geçirildiler.

- Uhud savaşında Mekke müşriklerini Müslümanlara karşı kışkırtan ve bütün bunlar yetmiyormuş gibi Hz. Peygambere suikast düzenleyen Yahudi Beni Nadir kabilesi, savaş araç gereçleri hariç, develere yükleyebildikleri malzemelerini götürmelerine müsaade edilerek Medine den çıkarıldı.

- Mekke müşrikleri 5 /627 de çok sayıda müşrik kabilelerin de desteğini sağlayarak bir kez daha Medine ye saldırdılar.

- Medine sözleşmesşne aykırı olarak Hendek savaşında Müslümanları arkadan vurmaya kalkan müşriklere yardımcı olan Kureyza Yahudileri, Hendek kuşatmasının kaldırılmasının hemen ardından cezalandırıldılar.

- Hendek savaşından bir yıl sonra 6/628 de Hz. Muhammed, hicretten sonra ilk defa Kabe yi ziyaret etmek/ umre yapmak üzere 1.500. kadar sahabi ile birlikte Mekkeye hareket etti.

- Hudeybiye; Harem ınırları içerisindedir.

- Bekir kabilesi Kureyşle, Huzaa kabilesi de Müslümanlarla ittifak kurdular.

- Hudeybiye antlaşması sayesinde Mekke müşrikleri Medine İslam devletini resmen tanımış oluyordu.

- Hz. Peygamber; Kureyş ile tesis edilen barış ortamından yararlanarak komşu ülkelerin hükümdarlarına ve bazı büyük kabilelerin başkanlarına İslam davet mektupları gönderdi.

- Hayber; 7/628 de fethedildi. Yahudilerle ilişkilerde son sıcak çatışma olan Hayber in fethiyle Yahudiler, Arap yarımadasında siyasi güç olmaktan çıktılar. Hayber Yahudileri, üzerinde yaşadıkları topraklarda yabancı olarak bırakıldılar.

- Amr bin As ve Halid bin Velid gibiönemli müşrikler, Mekkenin fethinden önce Medine ye gelerek Müslüman oldular.

- Hudeybiye barından sonraki iki yıl zarfında islama girenlerin sayısı, o zamana kadar Müslüman olanlardan fazladır.

- Müşriklerin engellemesiyle 6/628 de yapılamayan Umre ziyareti, 7/629 da gerçekleştirildi.

- Hz. Peygamber; kuzeye gönderdiği elçilerden bazıları Bizansı destekleyen kabilerler tarafından öldürüldü.

- Uluslar arası hukuk ihlallerine karşılık vermek üzere Hz. Peygamber tarafından kuzeye gönderilen 3 bin kişilik İslam ordusu ile Bizans ve bölgede oturan bazı Arap kabilelerinden oluşan askerlerden meydana gelen kalabalık ordu arasında 8/ 629 da Mute savaşı meydana geldi.

- On yıllık bir süre için imzalanan Hudeybiye antlaşması üzerinden henüz iki yıl geçmeden Mekke müşriklerinin, Müslümanların müttefiki olan Huzaa kabilesine saldıran Bekir kabilesine yardım etmesi üzerine bozuldu.

-- Hz. Peygamber; 8/630 da10 bin kişilik bir orduyla Mekke yi fethetti. Ağır suç işlemiş birkaç kişi hariç, kendisiyle savaşmış olan kimseler de dahil Mekkelileri affetti. Mallarını, ganimet statüsünde tutmadı.

- Mekke nin fethinden hemen sonra Huneyn de ve ardından Evtas da gerçekleşen savaşlar; Hevazin kabilesinin kesin yenilgisi ile sonuçlandı.

- Bizans imparatorunun, Hristiyan Arap kabilelerinin de desteğini alarak Müslümanlar üzerine yürüyeceğine dair haber alması üzerine Hz. Peygamber

9/630 da Tebük e kendisinin de aktıldığı bir sefer düzenledi. Tebük seferi esnasında Bizansla sıcak çatışma yaşanmadı.

- 9/631 de Hz. Peygamber; Hz. Ebu Bekiri Hac Emiri tayin ederek Mekke ye gönderdi. Bu esnada Tevbe suresinin “Müşriklerle ilişikileri düzenleyen”ilk ayetleri nazil oldu. Bu ayetleri, Hz. Ali ile birlikte Hzç Ebu Bekire duyurulmak üzere gönderdi. Buna göre; Müslümanların, müşriklerle yapmış oldukları “Süresiz” antlaşmalar tek taraflı olarak feshediliyordu. “Süreli” antlaşmaların da süresi bitince sona ereceği, bundan sonra müşriklerin hac yapamayacakları ve buna bağlı hususlar bildirildi.

- Hicri 9. yıl; “Heyetler Yılı” adıyla tarihe geçer. Hicri 9. yılın sonunda (M.631), hac ibadeti farz kılındı.

- Hicri 10.yıl (M.632) hac mevsimsinde Hz. Muhammed 140 bin civarında müslümanın katıldığı Veda Hacında, hac ibadetini uygulamalı olarak yerine getirdi.

- Hz. Peygamber; veda haccından üç ay sonra vefat etti.

- Hz. Muhammed; veda haccından sonra Medine ye dönünce Yemen de Esved El Ansi, bazı kabilelerin de desteğini alarak “Peygamberlik” iddiasıyla ortaya çıktı. Yine bu dönemde, Yemame de Hanife kabilesinden Müseyleme ve orta Arabistanda Esed kabilesinden Tuleyha bin Hüveylid, Peygamberlik iddiasıyla ortaya çıktıla.

- Suriye yoluna özel önem atfeden Hz. Peygamber; vefatından 15 gün önce Kuzeye sevk edilmek üzere Üsame bin Zeyd komutasında bir sefer hazırladı. Ancak onun hastalığının ağırlaşması ve vefatı üzerine bu ordu, ilk halife Hz. Ebu Bekir tarafından sevk edildi.

- Hicri Safer ayının sonunda (M.632) hastlanan Hz. Muhammed, 15 gün içinde vefat etti.

- Hz. Ebu Bekir dönemi (11- 13/632-634); halifenin kim olacağı hususu, Ensarın Hazreç koluna mensup Saideoğullarının sakifesinde cereyan etti. Hazreçli Müslümanlar Saad bin Ubade yi aday gösterdiler. Evsliler aynı fikirde değildi. Beni Saide sakifesinde sert tartışmalar çıktı.

- Halife olamayan Saad bin Ubade; Hz. Ebu Bekire hatta Hz. Ömere bile biat etmedi.

- Açıkça aday olamamakla beraber, bu arzuyu taşıyan Hz. Ali, Hz. Ebu Bekire 6 ay sonra biat etti.

- Hz. Ebu Bekir döneminin belli başlı olayları; 1- Üsame ordusu, 2- İslamdan dönenler, 3- Yalancı peygamberlerle yapılan mücadeleler, 4- Kuranın Mushaf haline getirilmesi, 5- Fetih hareketleri: A- Irak savaşları, B- Suriye savaşları.

- Halife Hz. Ebu Bekir halife olduktan sonraki ilk icraatı, Üsame ordusunu sefere çıkarmak oldu. Mute savaşında şehid olanların intikamını almak ve İslam devletinin güvenliğini tehdit eden Suriye bölgesinde hakimiyet sağlamaktı. Tam bu sıralarda, dinden dönme (Ridde) olayları patlak verdi.

- Bazı kişiler, Üsame nin yaşının küçüklüğünü, tecrübesizliğini, azatlı bir kölenin oğlu oluşunu gündeme getirdiler.

- Suriye cihetine giden Üsame ordusu, Bizans ile muharebeye girmemiş ise de bazı Gassani kuvvetleri ile çatıştı. Ganimetler kazanarak bir buçuk ay sonra Medine ye döndü.

- Hz. Ebu Bekir; Medine ye dönen Üsame ordusunu; yalancı peygamberler, zekatı reddedenler ve asiler üzerine gönderdi.

- Hallid bin Velid in büyük başarılar kazandığı bu harpler neticesinde yalancı peygamberlerden Yemame bölgesinde Müseylemetül Kezzab, Yemen de Esved el Ansi, Medine nin kuzey doğusunda Tuleyha, doğuda ise Malik bin Nüreyra ve Secah bertarf edildi.

- Müseyleme ve adamları; sığındıkları bir bahçede kılıçtan geçirildiler. Bu bahçeyei İslam tarihçileri “Hadikatül Mevt” (Ölüm Bahçesi) adını verdiler.

- Hz. Ebu Bekir in yaptığı önemli hizmetlerden biri de Kuran ayetlerinin ve surelerinin bir kitap hallinde toplanmasıdır.

- Yalancı peygamberlerle yapılan savaşlarda özellikle Yemame de 70 kadar hafızın şehid düşmesi sebebiyle Kuranı ezbere bilen sahabilerin gün geçtikçe azalmasına binaen Hz. Ömer in teklifiyle Hz. Ebu Bekir; Kuranın toplanmasına karar verdi. Kurulan komisyonun başına Zeyd bin Sabit; Hz. Peygamberin huzurunda yazılan Kuran sahifelerini topladı.

- İlk İslam fetihleri; Kudüs, Filistin, Suriye, Mısır gibi bölgelerde gerçekleşti

- Hz. Ebu Bekir döneminde İslam fetihleri iki cephede gerçekleşmiştir.; 1- Irak, 2- Suriye.

- Hireliler; Halid bin Velid (Seyfullah, Allahın kılıcı) ile anlaşma imzaladılar.

- Hz. Ebu Bekir 633 de; 1- Ebu Ubeyde bin Cerrah, 2- Yezid bin Ebu Süfyan, 3- Amr bin el As, 4- Şurahbil bin Hasene, komutasında dört ordu gönderdi.

- Ecnadeyn savaşı (13/634); Filistin in kapılarını Müslümanlara açtı.

- Yermuk savaşı; Suriye cephesinde vuku bulan savaşların en önemlisidir.

- Yermuk savaşı; Hz. Ebu Bekir in halifeliğinin son günlerinde başladıüğı ve Hz. Ömer in halifeliğinin ilk günlerinde neticelendiğidir.(13(634)

- 13/634 de Yermuk te mevzilenen 200 bin İslam kuvvetlerinin başına Halid

bin Velid getirildi. Harbin neticelenmesinden sonra Ebu Ubeyde başkomutan oldu.

- İstihlaf; yerine geçecek kişiyi vasiyet etme.

- Hz<. Ebu Bekir; bir vasiyetname yazarak yerine Hz. Ömer in getirilmesini istedi. Hz. Ebu Bekir in cenaze namazını Hz. Ömer kıldırdı.

- Hz. Ebu Bekir vefat ettiğinde miras olarak sadece bir deve ve bir hizmetçi bıraktı Halifeliği; iki sene üç ay sürdü.

- Hz. Ömer in on yıllık halifeliği döneminde fetihler devam etti. Bu fetihler sonucu; Sasani imparatorluğu tarihe karışırken Bizans önemli ölçüde tprak ve güç kaybetti.

- Ebu Ubeyde es Sakafi; Sasani kuvvetleri ile Fırat nehri kıyısında Köprü Savaşı (13/634) yaptı.

- Hz. Ömer; Saad bin Ebi Vakası bir ordu ile İran a gönderdi.

- Sasani birlikleri; İslam kuvvetlerinin üç katı olmasına rağmen yenildiler. Bu savaş; Kasidiye de yapıldı.

-Kasidiye savaşı; Müslümanlara İran ın kapılarını açtı.(15/636).

- Nihavend savaşı (21/642); “Fethul Fütuh” (fetihlerin fethi) diye anılır.

- Hz. Ömer; Saad bin Ebi Vakası açığa aldı, yerine Numan bin Mukarrin i atadı.

- Horasan ın fethi (23/644); Nihavend den sonra Müslümanlar; Azarbeycan, Taberistan, Faris, Ermenistan, Kirman, Sicistan ve Horasan bölgelerine ordu gönderdiler.

- Sasani imparatorluğu; Hz. Ömer in döneminin sonunda fiilen tarihe karıştı.

- Kudüs ün fethi (16/637); Hz. Ömer döneminde, Bizans hakimiyeti altındaki topraklarda gerçkeleştirilen fetihlerin en önemlilerinden birisi Kudüs ün fethidir.

- Amr bin el As; Kudüs ü fethetti. Bizans generali bizzat Hz. Ömer ile antlaşma imzalayarak şehri teslim etti.

- Şam yakınlarında Amevas da veba salgını çıktı. 25 bin İslam askeri öldü. Komutan Ebu Ubeyde de öldü. Hatta Şam valisi Yezid bin Ebi Süfyan da öldü. Yerine Muaviye yi Vali tayin etti.Komutan olarak da Amr bin el As ı atadı.

- Mısır ın fethi (20-21/641-642); Amr bin el As; mısırı fethetti. Fustat şehrini kurdu. Bu şehir, Kahire adını aldı. Amr bin el As a “Mısır ın Fatihi) denir.

- Hz. Ömer; Muhacir ve Ensardan bir “meclis” oluşturdu. Bu meclis; hergün Mescidi Nebevi de toplanarak kararlar alıyordu.

- Hz. Ömer; İslam ülkesini, il, ilçe, bucak ve köylere ayırdı. Eyaletlere vali, kadı, maliye sorumlusu, emniyet amiri, katip, vergi tahsildarı atadı. Bunların maaşları, devletten karşılandı. Adliye teşkilatını kurdu, mahkemeler kurdu, hapishaneler kurdu. Sınır boylarına karakollar, asker için kışlalar, garnizonlar oluşturdu. "Divan" adlı teşkilatı ilk defa Hz. Ömer kurdu. Bütün eyaletlerde nüfus sayımı yaptırdı.

- Teba; islama hizmetlerine göre "Divan" adı verilen kütüklere yazıldı.

- Hz. Ömer; 23/644 de İranlı Mecusi bir köle Ebu Lülüe tarafından hançerlendi. 63 yaşındaydı.

- Hz. Ömer; aralarında halifeyi seçmek üzere "Altı Kişilik Şura" tayin etti. Bu şurada; 1-Hz. Osman, 2- Hz. Ali, 3- Abdurrahman bin Avf, 4-Zübeyr bin Avvam, 5-Talha bin Ubeydullah, 6-Saad bin Ebi Vakkas vardı.

-Şura başkanı, Abdurrahman bin Avfdı.

- Hz. Osman döneminde, Hazar deizi çevresinde Hazar Türkleri ile ilk temaslar başladı.

- Hz. Ömer döneminde; Suriye ve Filistin tamamıyla feth edilmişti.

- Şam valisi Muaviye bin Süfyan idi. Muaviye; Hz. Osman dönemi boyunca Şam valisi olarak kaldı.

- Mısır fatihi Amr bin elAs dı.

- Abdullah binSaad; Libya yı, Trablus u feth etti.

- Hz. Osman ; süt kardeşi Abdullah bin Saad ı, Mısır ın Haraç (maliye) müdürlüğüne atadı. Ancak Mısır valisi Amr ile Maliye Müdürü Abdullah bin Saad arasında anlaşmazlık çıktı. Hz. Osman; Amrı valilikten alarak yerine Abdullah bin Saad ı atadı.

- Abdullah bin Nafi; Tunus, Cezayir ve Fas ı fethetti.

- Hz. Osman; Ifrikiyyeyi, ayrı bir eyalet yaptı. Valiliğine Abdullah bin Nafiyi atadı.

- Şam valisi Muaviye bin Ebi Süfyan; Suriye sahillerinin fethi dolayısıyla elde edilen gemilerden bir "donanma" kurdu. Bu ilk "İslam Donanması", 28/649 da Kıbrıs ı fethetti. Bu çıkarmaya katılanlar arasında Hz. Peygamberin dolaylı halası olan Ümmü Haram, Kıbrıs da vefat etti ve oraya defnedildi. Hala Sultan Türbesi; bugün Kıbrıs Rum kesiminde bulunan Larnaka bölgesinde Tuzla mevkiindedir.

- Hz. Osman döneminde 35/ 655 de yapılan "Savari Seferi Deniz Harbi" büyük önem taşır.

- Kuran; Hz.Ebu Bekir döneminde toplanarak bir kitap haline getirilmişti. “İmam” adı verilen bu nüsha dışında; 1- Abdullah bin Mesud, 2-Ubeyy bin Kaab, 3- Ebu Musa el Eşari, 4- Hz. Ali, gibi sahabilerin özel gayretleri ile oluşturdukları kendilerine ait Kuran Nüshaları vardı.

- Hz. Osman; Hz. Peygamberin Vahiy Katibi olan ve Hz. Ebu Bekir döneminde Kuranın toplanmasında komisyon başkanlığı yapmış olan Zeyd bin Sabit başkanlığında bir komisyon oluşturmuştur.

- Bu komisyon; Hz. Ebu Bkir zamanında yazılan ve İmam adı verilen nüshayı alarak, Kureyş Kabilesinin lehçesine göre Kuranı yeniden yazıp çoğalttı. Kuran, 7 nüsha olarak yazıldı. (30/ 651).

- Hz. Osmanın 12 yıllık süren halifeliği, iki devrede incelenir. İlk altı yıllık birinci devre, ilk dört halife dönemi itibariyle İslam devletinin en geniş sınırlarına ulaştığı devredir. İkinci altı yıllık devrede ise fetihler duraksama gösterdiği gibi içte de bir takım huzursuzluklar ve karışıklıklar çıkmaya başlamıştır.

- Hz. Osmanı eleştirenler; Muhammed bin Ebu Bekir, Muhammed bin EEbu Huzeyfe idi. (35/655). İslamın yasakladığı kabile rekabeti ve ırkçılık duyguları yeniden ortaya çıktı. Abdullah bin Sebe de(ki Yahudi) Mekke, Medine, Kufe, Basra, Şam ve Mısır da münafıklarla işbirliği yaptı.

- (656/35) deKufe ve Mısır eyaletlerinden 1.500. kişilik bir grup, hac bahanesiyle Medineye yöneldi. Muhammed bin Ebi Bekr in Mısır a vali tayin edilmesi gibi bazı istekleri kabul dilen asiler Hz. Osman ı şehid ettiler. Hz. Osman, 82 yaşındaydı.

- Hz. Ali dönemi (35-40/ 656-661); Hz. Talha ve Hz. Zübeyr in, Cemel vakıası dolayısıyla Hz. Ali ye karşı çıkınca, vaktiyle Hz. Ali ye istemeyerek ve tehdit altında biat ettikleri rivayet edilir.

- Cemel Vakıası (36/ 656); Bu olay, Hz. Ali ye karşı Hz. Aişe, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr in önderliğinde gerçekleşti. Mekke de Hz. Aişe çevresinde başlayan “Hz. Osman ın katillerinin cezalandırılması” hareketi, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr in katılmasıyla güç kazandı. Cemel savaşı başladı.

- Hz. Aişe; Hz. Ali nin safında yer alan, bizzat kendi kardeşi Muhammed bin Ebi Bekr tarafından Hz. Ali adına korumaya alındı. Hz. Aişe nin ordusu yenilip dağıldı.

- Hz. Ali nin halifeliğini tanımayanlardan birisi de Hz. Osman ın Şam valisi olan Muaviye bin Ebi Süfyan idi.

- Hz. Ali; Şam valisi Muaviye yi, Şam valiliğindan azletti. Muaviye bu kararı kabul etmedi.

- Muaviye; Hz. Osman ın kabilesi olan Ümeyye oğullarına mensuptu.

- Hz. Ali Muaviye mücadelesi sonunda Sıffin savaşı ve Tahkim olayı vukuu buldu.

- Sıffin savaşı (Zilhicce 36- Safer 37) (Mayıs- Temmuz 657); Muaviye tarafında bulunan Amr bin el As ın teklifiyle Muaviyenin askerleri, mızraklarının ucuna Kuran takarak, Hz. Ali yi Kuranın hakemliğine davet ettiler.

- Hz. Ali nin hakemi Ebu Musa el Eşari idi. Muaviye nin hakemi ise Amr bin el As idi. İki hakem Sıffin de bir ön görüşme yaparak “Tahkimname” adlı belge imzaladılar.

- Tahkim olayı (37/658) Taraflar; Şam ile Kufe arasındaki Dumetül Cendel dekiEzruh da bir araya geldiler.

- Hz. Ali; Sıffin de işin hakemlere havale edilmesinden sonra Kufe ye dönerken askerleri arasından bir grup, halifelik konusundaki anlaşmazlığın hakemlere havale edilmesini protesto edip Hz. Ali nin ordusundan ayrıldı. Havaric veya Hariciler diye bilinen bu grup, on iki bin kişi idi.

- Hariciler; ne Hz. Ali nin ne de Muaviye nin yönetimini kabul ediyordu. Önce Harura da toplandılar, kendilerine bir imam, bir de komutan seçtiler. Böylece bağımsız bir idare kurdular.

- Hariciler; Nehrevan da Hz. Ali ile harbe tutuştular. Haricilerin çoğu öldürüldü. (38/658)

- Hz. Ali yi Abdurrahman bin Mülcem adlı bir Harici öldürdü. Hz. Ali, 63 yaşıındaydı.(661)

- Hz. Ali; Peygamberimizin kızı Fatımaile evlenmiş, üç erkek, iki kız, toplam beş çocuğu olmuştu.

- Hz. Hasan ve Hz. Hüsyn vasıtasıyla, Hz. Peygamberin nesli devam etti.

- Emevi devleti (41/661) de Muaviye bin Ebi Süfyan tarafından kuruldu. Emevi adı; Ümeyye oğullarından gelir. Muaviye ile birlikte, İslam toplumunda devlet tönetimi bir Hanedan ın yada bir Aile nin eline geçmiş oluyordu.

- Muaviye nin, hicri 41. yılda Hz. Hasan ile yaptığı anlaşmadan sonra, bu yıla “Birlik Yılı” anlamında “

Amül

Cemea” adı verilir.

- Devletin sınırları; idari taksimat açısınıdan Suriye, Irak, Mısır ve Hicaz olarak dörde ayrıldı. Devletin yönetim merkezi, Şam oldu.

- Muaviye, kardeşi Utbe bin Ebi Süfyanı Mısıra vali atadı.

- Haricilik; Hz. Ali ve Muaviye nin başını çektikleri siyasi hareketlere karşı bir reaksiyondur.

- Hariciler; bedevilerden oluşmakta idi. Muaviye nin Hz. Hasan ile anlaşıp idareyi ele almasından sonra Hariciler; Muaviye ye karşı isyan bayrağını çektiler.

- Muaviye; politik bir dehadır. Muaviye iktidarı, 20 yıl sürdü. (41- 60/ 661-681).

- İslam öncesi Arap kabile yönetim sisteminde ve islamda görülmeyen, "Kendisinden sonra yerine geçecek kimseyi hayatta iken ilan etme" veya "seçme" şekli olan "Veliahtlık" sistemini, Müslümanların tarihineilk yerleştiren Muaviye bin Ebi Süfyan dır.

- Muaviye; oğlu Yezid e biat aldı, Veliaht ilan etti. Hicaz da biat etmeyen beş kişi; 1-Hüseyin bin Ali, 2- Abdullah bin Abbas, 3- Abdullah bin Zübeyr, 4- Abdullah bin Ömer, 5-Abdurrahman bin Ebi Bekr. Dir.

- Muaviye nin oğlu Yezid e vasiyeti; "Irak halkını da gözet. Senden, her gün bir valinin azlini isterlerse dahi azlet. Çünkü bir valinin azli, sana karşı yüzbin kılıcın çekilmesinden daha kolaydır. Musibetin, kimin başına geleceğini bilemezsin."

- Yezid döneminin önemli olayları;

1- Hz. Hüseyin; Bağdat ın 100. km. güney batısındaki Kebela da, Vali Ubeydullah bin Ziyad ile savaşa tutuştu. (61/ 680).

2- Harre vakıası; Kerbela hadisesinden sonra 63/ 683 de Medine, Yezid in gönderdiği askerlerin saldırısına uğradı.

3- Yezid döneminin üçüncü olayı ise, 64/ 684 de Mekke şehrinin Suriyeli askerlerin saldırısına uğramasıdır.

- 64/684 deYezid bin Muaviye nin vefatından sonra Suriyeliler, Muaviye bin Yezid e biat ettiler.

- Muaviye bin Yezid (II. Muaviye); üç ay veya 40 gün gibi kısa bir süre yönetimde kaldı.

- Ubeydullah bin Ziyad; Ümeyye oğullarının "en yaşlı üyesi" olan Mervan bin Hakem in devlet başkanı olmasını sağladı.

- Mervan bin Hakem; ilk iş olarak Irak ve Mısır da kendisini halife ilan eden Abdullah bin Zübeyr e karşı savaştı.

- Mervan bin Hakem in vefatıyla yerine oğlu Abdül Melik geçti.

- Abdül Melik; Emevi devletinin ikinci kurucusu sayılır.

- Abdül Melik; Emevilerin yükselme devri halifesidir.

- Abdül Melik in komutanı Haccac, 692 de Kabe ve Mekke ye Mancınıklarla saldırdı.

- Abdül Melik; 20 yıllık idaresi döneminde otoriteyi sağlamaya çalıştı. Yerine oğlu Velid bin Abdül Melik geçti.

- Velid bin Abdül Melik in10 yıl süren devlet başkanlığında İslam coğrafyası en büyük sınırlarına ulaştı. Refah bir devlet oluştu. Velid bin Abdül Melik in ölümüyle, yerine Süleyman bin Abdül Melik geçti.

- Süleyman bin Abdül Melik döneminin en önemli hadiselerinden biri, İstanbul un fethine yeniden teşebbüs edilmesidir.

- Süleyman bin Abdül Melik; kardeşi Mesleme bin Abdül Melik, başkomutan olarak, Çanakkale Boğazını geçerek İstanbula girdi.

- Süleyman bin Abdüll Melik ölünce, yerine Ömer bin Abdül Aziz, 99/717 de devlet başkanı oldu.

- Ömer bin Abdül Aziz; ıslahat çalışmaları yaptı. Muaviye bin Ebi Süfyan devrinde başlayan, hutbelerde Hz. Ali yi yerme işini kaldırdı. İdari silsileyi; halife, vali, kadı ve vergi memuru şeklinde oluşturdu.

- Ömer bin Abdül Aziz devrinde; “Hadislerin Tedvini” yapıldı.

- Ömer bin Abdül Aziz in vefatıyla, yerine Yezid bin Abdül Melik 101/720 da tahta oturdu.(II. Yezid). Sarayda açıktan açığa yapılan müzik, şiir ve içki alemleri; toplumda ve Emevi ailesi içinde büyük tepkilere yol açtı. Yezid bin Abdül Melik (II. Yezid) in vefatıyla 105/ 724, kardeşi Hişam bin Abdül Melik Emevi devletinin başkanı oldu. Hişam bin Abdül Melik in vefatını müteakip 125/ 743, II. Velid bin Yezid geçti.

- II. Velid bin Yezid; babası II. Yezid gibi sefahat içinde yaşadı. Emevi ailesi; II. Velid in azledilmesini, onun yerine III. Yezid bin Velid bin Abdül Melik in tahta çıkmasını kararlaştırdı. 126 /744 de tahta geçen III. Yezid bin Velid; bir cariyeden doğma ilk Emevi devlet başkanıdır. III. Yezid in ölümü ile de yerine geçen kardeşi İbrahim bin Velid de kardeşi gibi cariyeden doğma II. Emevi devlet başkanı oldu.

- 130 /747 de Horasan da Abbasiler adına hutbeyi, İbrahim bin Öuhammed okutmaya başladı. Böylece, 41/661 deMuaviye bin Ebi Süfyan tarafından kurulan Emevi hanedanı, bir asır sonra tarihe karıştı. (132/ 750 (90 yıl)).

- Emevi hanedanının çöküşünü hazırlayan nedenler; 1- Kabilecilik anlayışının canlanması, 2- Katı bir Arap milliyetçiliği uygulanması, 3- Emevi halifelerinden bazılarının, kendilerine yakışmayan yaşantıya girmeleridir.

- Hz. Muhammed in amcasıAbbas bin Abdül Muttalib in torunlarından

Muhammed bin Ali; “Muhammed ailesinin iktidara gelmesi” propagandasını başlattı. Formülü “Er rıza min ali Muhammed” (Muhammed ailesinden razı olunacak kişi) dir.

- Abbasilerin ilk halifesi, Saffah dır. (132 -136/ 749-754).

- Hz. Muhammed; kendisinden sonra, Müslümanları yönetecek bir lider tayin etmemekle yönetimin dinsel ve kalıtsal bir kurumsallaşmaya dönüşmemesi mesajsını vermişti.

- Hz. Muhammedin vefatından sonra Abdül Muttalib oğullarından Abbasdan başka kimse kalmadığı için Abbas; asabe olarak ve amcalık yönünden Hz. Muhammed in varisi olmuştu.

- Saffah dan sonra hilafete gelen Ebu Cafer, “Mansur” ünvanını aldı. O; 159/775 de Arafattaki bir hutbesinde kendisini; “Allahın yeryüzündeki halifesi (Sultanı)” olarak ilan etti. Böylece Abbasilerle birlikte hilafet anlayışıdeğişmiş, daha önceki yönetimler “Peygamberin Halifesi” iken, Abbasiler “Allahın Halifesi” konumuna yükselterek hilafete kutsal bir değer katmışlardır.

- Memun (198-218/813-833) ile birlikte, Abbasi halifelerinin din politikasında tam bir dönüşüm yaşanmıştır.

- Memun; Abbasilerin sembolü olan “Siyah” rengi terk edip Alioğullarının sembolü olan “Yeşil” rengin giyilmesini emrederek ilan etti.

- Mutasım (218-227/833-842);

- Vasık (227-232/842-847);

- mütevekkil (232-247/847-861); Memun un başlattığı, Mutasım ve Vasık ın devam ettirdiği dini, fikri ve siyasi sahalarda tatbik edilen devlet politikasına karşı çıktı. Mutezili akideyi reddetti ve Kuranın mahluk olmadığı inancını kabul etti.

- Abbasiler; Arapların üstünlüğünü reddedip, Müslümanların eşitliğini kabul ettiler.

- Abbasiler; kendilerini iktidara götürme noktasında destek aldıkları İranlılara, devletin yüksek makamlarında görev verdiler.

- Abbasiler döneminde İranda ortaya çıkan isyanlar; 1- Nişabur da peygamber olduğunu iddia eden Zerdüşti BİHAFERİD (131/748), 2-137/755 de Nişabur da SUNBAZ isyanı, 3- 139/757 deİSHAK ET TÜRKİ isyanı,4- MUKANNA (Peçeli) isyanı, 5- BABEK EL HURREMİ isyanı (201/816).

- 10. asrın başlarında Şiilik; Abbasilere karşı halk direnişinin önemli biritici gücü oldu.

-323/925 de bağımsızlığını kazanan Şii Büveyhiler; 334/ 945 de Bağdat ı işgal

ettiler. Büveyhilerin Bağdat ı işgaliyle Abbasi halifeleri siyasi otorite olmaktan çıkıyor, sadece dini lider olarak kalıyorlardı. (334/945).

- Kuzey Afrika da İsmaili hareketin bir başka kolu 358/969 da Fatımi devletini kurdu.

- Türk asıllı Büveyhi komutan Arslan Besasiri; Bağdat yönetimini ele geçirerek Fatımiler adına hutbe okuttu.

- Arslan Besasiri nin hutbeyi Fatımiler adına okutması, Sünni inancı benimsemiş olan Selçukluları harekete geçirdi.

- Selçuklu hükümdarı Tuğrul bey (447 /1055) de Bağdat a girerek Abbasileri Şii hakimiyetinden kurtardı. Halifeye, dini itibarını iade etti. Abbasiler; 656/1258 de Moğolların istilası ile tarihten çekildiler.

- Emeviler; 41/661 - 131/750. (90 yıl),

-

- Abbasiler; 132/ 750 – 656/ 1258 (508 yıl).

-

-- Endülüs; 711 den 1492 ye kadar (780 yıl) egemenlikleri altında tuttukları İspanya topraklarına Müslümanlar”Endülüs” adını verdiler. Bu ülke, DAHA ÖNCE İspanya (Hispana) olarak bilinmekteydi.

- Ariusçular; Hz. İsa nın bir “Beşer” ve “Elçi” olduğunu (iki tabiatlı) kabul ederler.

- Müslümanlar; İspanyadaki krizden mağdur olan kesimlerin daveti üzerine 711 de bu ülkeye girdi.

- Endülüs de 711 den 1492 de sona eren Müslüman hakimiyeti, siyasi bakımdan altı döneme ayrılır; 1- 715 – 756 yılları Valiler Dönemi, 2- 750 de Abbasailerin son verdiği Emevi iktidarı Dönemi,756 da Endülüs de tekrar kuruldu. Endülüs Emevi Devleti 1031 e kadar sürdü. 3- Endülüs EMEVİ Devletinin yıkılması üzerine, ülkede 20 nin üzerinde Küçük Devletçikler” kuruldu. Buna “Mülükatı Tavaif” Dönemi denir. 1031 den 1090 a kadar devam etti. 4- 1090 dan 1229 a kadar Murabıtlara, 5- Muvahhidlere bağlı bir Eyalet olarak idare edildi. 6- Elde kalan topraklar üzerinde 1229 a kadar Beni Ahmar (Nasriler) Sultanlığı kuruldu. 250 yıl ayakta kalmayı başaran bu küçük devletin varlığı, 1492 de Kastilya Krallığı tarafından sona erdirildi.

- Antlaşmalı halkların, kendilerine tanınan hakla karşılığındaki yükümlülükler; 1- tesbit edilen miktardaki senenlik cizye ve haraç ödmeleri, 2- Müslümanların düşmanları ile işbirliğine girmemeleridir.

- Müslümanlarla gayrı Müslimler arasındaki davalara ancak Müslüman kadılar

bakabilmekteydi. Müslüman erkeklerin gayrı Müslim kadınlarla evlenmeleri caiz görülürken, Hristiyan erkeklein Müslüman kadınlarla evlenmelerine izin verilmemekteydi.

- Zımmi Hristiyanlar = Mustaribe.

- Endülüsü fetheden Müslüman askerlerin büyük bir bölümü bekar olarak buraya gelmiş ve yerleşmişlerdi. Bunlar; yerli gayri müslüm kadınlarla evlendiler. Fethedilen topraklar arasında, gayrı Müslim kadınlarla en çok evliliklerin yapıldığı yer, Endülüs dür.

- Endülüs de; Müslüman halife, Yahudi hekim, HristiyN mütercim, Saklebi komutan, Arap veya Berberi vezir, müvelled, aşkadı, Sudanlı ulak, Iraklı edip; aynı sarayın çatısı altında yaşamaktaydılar.

- Maliki mezhebi, Endülüs devletinin resmi mezhebi haline gelmişti.

- Endülüs de İslamlaşma fetihle başlayıp 9. ve 10. asırlarda hızlanmıi, 12. asırda ise en yüksek noktaya ulaşmıştır. Yerli halktan Müslüman olanlar daha çok Müvelledler (el müvelledün) adıyla bilinirler. Bunun sebebi; İslam, ne sakramentlerle ne de başka merasimlere yer vermeksizin kişinin Müslüman olması için Kelime i Şahadei kendi iradesiyle söylemesi yeterli görmesidir.

- Hristiyanlar; Endülüsdeki dindaşlarına “Araplaşmış Kimseler” anlamında “Mozarabes” (el mustaribun/ mustaribler) olarak adlandırmışlardır.

- Endülüs ün meşhur alimi İbni Hazm; 11. asırda Endülüs halkının tamamının Arapça nın yanında konuşma dili olarak Latince yi de kullandıklarını kaydeder.

- Endülüs ü Endülüs yapan; “Endülüslük Şuur”dur.

- Kurtuba; Bağdat ve Konstantinapol (İstanbul) ile birlikte o günkü dünyanın en büyük şehrinden biri haline gelmişti.

- Endülüs den geriye kalanlar; 1- Kurtuba Camii, 2- El Hamre sarayı, 3- Caferiye sarayı, 4- Medinetüz Zehra, 5- İşbiliye Ulu Cmisinin Minaresi (Gıranada), 6- Altın Kule gibi mimari yapılardır.

- Endülüs alimleri; İbnül Baytar, İbni Hayan, İbni Haldun, İbni Hazm, İbnül Arabi, İbni Bacce, İbni Tufeyl, İbni Rüşd. Bu alimler; İslam dünyası kadar Batı yı da etkilemişlerdir. Gerek bu isimler gerekse İslam dünyasının temayüz etmiş isimlerin bilimsel eserlerinin Batı dillerine yapılan tercemelerinin, Avrupa yı “Karanlık Çağ”dan çıkararak “Aydınlanma”ya götüren sürece önemli katkıları olmuştur.

- Endülüs; 10 ve 11. asırlarda Batı daki en gelişmiş ve en müreffeh ülke konumunda idi.

- Endülüs de “Bir arada yaşama” modeli uygulanmıştır.

- Medeniyetler; farklılıkları bünyesinde barındıran coğrafyalarda, daha canlı ve daha renkli bir biçimde gelişip yükselebilmiştir.

- Endülüsün kuzeyindeki Hristiyan İspanyol Krallıkları; “Endülüsü Müslümanlardan geri alma” anlamına gelen “Reconquista” fikrini canlandırdılar.

- Endülüslüler; Kuzey Afrika da kurulmuş olan Müslüman devletlerden, önce Murabıtlar; ardından da Muvahhidlere bağlandılar. Bu iki devlet zamanında Endülüs; haçlı savaşlarının en aktif cephelerinden biri haline geldi.

- 1492 deKastilya Krallığı, Endülüs devletine son verdi.

- Reconquista esnasında Müslümanlar, “Müdeccenler” olarak, bir tolerans politikasına muhatab oldular. Müdeccenler; 1492 ye kadar Müslüman kimliklerini muhafaza etmeye çalıştılar. 1492 de (Endülüsdeki Yahudiler) ülkeden sürgün edilen Yahudilerin, Osmanlı topraklarına yerleştirildiği bilinmektedir. Müdeccenlerden birey ve gruplar halinde Hristiyanlığa girenler de oldu. Bunlar; İspanya tarihinde “Moriskolar” (Moriscos) adıyla bilinirler. 1600 lü yıllarda 300 binin üzezrinde Morisko; İspanya dan çıkarıldı. Sürgün Moriskoların büyük bir bölümü; Fas, Tunus, Cezayir, Selanik, İstanbul, Adana ve Şam gibi Osmanlı topraklarına yerleştirildiler.

- Selçuklular; İslami devirdeki İLK TÜRK İmparatorluğun kurmuş olan Selçuklular; Abbasilerin (750-1258) 300 yıllık süreyi aşan tarihiyle çakışır.

- Selçuklular; İranı merkez edinen (1040-1157) arasını kapsar. Bunlar; 1- Kirman oğulları (1050-1186), 2- Suriye Selçukluları (1077-1117), 3- Irak Selçukluları (1119-1194), 4- Anadolu veya Rumeli Selçukluları; Kutalmış oğlu Süleyman dan gelenler tarafından kurulmuştur. (1077- 1308).

- Anadolu SelçuklulaRI; EN Uzun Ömürlü ve en Son yıkılan Selçuklu devletidir.

- Selçuklular; Oğuzların Kınık boyundandır.

- Seyyah İbni Faldan; 922 lerde Oğuzlardan bahseder.

- SELÇIK; 1040 DA Selçuklu devletini kurdu. Selçuklular; Gazneli ordusunu Dndanakan da (1040) yenerek devletlerini kurdular.

- Nizamül Mülk; Şafidir.

- Tuğrul Bey; 1055 de Irak a gelerek Büveyhilere son verdi. Halife Kaim Biemrillah da, 1058 de Tuğrul Bey iççin “Doğunun ve Batının Hükümdarı” ünvanını verdi.

- Halife; siyasi ve askeri yetkilerini Tuğrul Beye devretti.

- Selçukluların; siyasi gücü ellerine almalarıyla, Hilafet ve Hükümet (siyasi iktidar) fiilen ayrılmış oldu.

- Büveyhilerin Türk asıllı komutanı Arslan Besasiri; Fatimilerin Irak daki en yetkili ismi “Dai Duat” “El Müeyyed Fid Din” Şiraz inin çalışmaları sonunda Bağdat da kontrolü ele geçirdi. (1058)

- Tuğrul Bey; Bağdat a döndü, halifeyi tahtına yeniden pturttu. Besasiri de öldürüldü. (1060).

- Çağrı Bey in oğlu Alparslan; Nizamül Mülk lakabıyla bilinen Hasan bin Ali bin İshak et Tusi yi vezir yaptı. (1064) Alparslan ve ondan sonra oğlu Melikşah a 30 yıl boyunca vezirlik yaptı.

- Halife Kaim Biemrillah; Alparslana “Ebul Feth” lakabını verdi.

- Alparslan devrinde; İslam dünyasının kıblesi olan Mekke de sünnü Abbasi halifesi ve Selçuklu Sultanının otoriteleri sağlamlaştı. Mekke Şerifi İbni Ebi Haşim; 1070 de Şii Fatımi halifesine bağlılıkltan vazgeçerek Abbasi halifesi Kaim ve Selçuklu Sultanı Alparslanın adlarını hutbelerde okutmaya başladı.

- Bağdat Nizamiye Medreseleri açıldı. (1067) Bu yükseköğrenim kurumunun ilk müderrisi, ünlü Şafi fakihi Ebu İshak eş Şirazi dir.

- Selçuklu ordusu; Malazgirt- Ahlat arasındaki Rahva ovasında, Uz ve Peçenek Türkleinin Bizans ordusunu terk ederek Selçuklu saflarına katılması ve Alparslanın “Sahte Ricat” olarak adlandırılan “Savaş Taktiği”ni uygulaması etkili olmuştur1071. Bu zaferden sonra Avrupa da “Haçlı Seferleri” için hazırlıklara başladı.

- Alparslan; “Berid” (Casusuluk) teşkilatını, asıl görevi dışındaki işlere karışmasından, haksızlıklara ve suistimallee yol açmasından dolayı lağvetti. Alparslanın saltanatı; 9 yıl sürdü. 43 yaşında öldü.

- Selçuklu evletinin başına geçtiğinde 18 yaşında olan Melikşah ın ilk icraatı, Nizamül Mülk ü vezirlikte tutmak oldu. Sultan Melikşah, Suriye yi kardeşi Tutuş a İkta etti. Tutuş; başkaenti Dımeşk olan Suriye Selçuklu devletini kurdu. (1079).

- Anadolu da aise Kutalmış oğlu Süleyman; İznik i ele geçirip başkent yaptı. (1078) Anadolu Selçuklu devletin temelini attı.

- Melikşah devrinde Hasan Sabah; İranda Kazvin yakınlarındaki Elemut Kalesini de ele geçirerek bir tedhi örgürü kurdu. (1090).

- Hasan Sabah ın “kiralık katilleri” (Assasine, Fedailer), dğişşik kimlik ve kıyafetlere bürünerek Sünni din ve devlet adamlarını hançeliyorlardı.

- Büyük vezir (hace Büzorg); Nizamül Mülk ün yazdığı ünlü eseri “Siyasetname” veya “Siyerül Mülk” adlı eseri, imparatorluğun anayasası olarak kabul edilmiştir.

-

-

-

- HİKMETLİ SÖZLER lk

- İbni Arabi “Füsusul Hikem” adlı eserinde; “ Çirkinde de güzelde de Allahın rahmeti vardır. Çirkin, kendi nazarında güzeldir. Güzel de, çirkinin nazarında çirkindir. Şu halde varlıkta herhangi bir mizaca göre çirkin olmayan bir şey yoktur. Bunun aksi de böyledir.”

- Cili, “İnsanı Kamil” adlı eserinde; “ Alemde çirkinlik namına ne varsa hepsinin itibari olduğunu, mutlak çirkinlik hükmü kalkınca da geriye mutlak güzellikten başka bir şey kalmayacağını” söyler.

- - Einfühlung (Aşk); objede kendi kendimizden duyduğumuz haz, demektir.

- -Einfühlung = Aşk.

- Tasavvufi sembolizm de ise; “mest”, “sermest”, “esrük” gibi ifadeler kullanılır.

- - Hallac --> Kitabut Tavasin.

- Bir çok sanat eseri, ek kişinin değil, bir çok kişinin ortak çalışmasının ürünüdür. Orijinal eser vermenin ilk şartı; sanatkarın kendisinden önce yapılanları bilmesi, özümsemiş olmasıdır.

- Kırgızistan Başbakanı = Almazbek Atambayev.

- - Talat Taceddin =Rusya Federasyonu Dini İdare Başkanı.

- - 9 -13 Nisan 2011 de Umman ın Başkenti Maskat da “X. Fıkhi İlimlerin Gelişimi Sempozyumu” yapıldı.

-

EVRENSEL MESAJ İSLAM-SYF-562

- HALKI ÇOĞU MÜSLÜMAN OLAN ÜLKELERİN SAYISI 50 İN ÜZERİMDEDİR. NÜFUS 1,5 MİLYARDIR.

- ASYA ÜLKELERİ:

1- AFGANİSTAN: KABİL. 647.500 KM. 27 MİLYON NÜFUS. BAĞIMSIZLIĞINI ELDE EDEN İLK İSLAM DEVLETLERİNDEN BİRİDİR. 1919.

2- AZARBEYCAN:BAKÜ. 86.600 KM. MANAT İLHAN ALİYEV. Şİİ CAFERİ. HZ. ÖMER ZAMANINDA İSLAM OLDU. 1991 DE BAĞIMSIZ OLDU. 8 MİLYON NÜFUS.

3- BAHREYN:665 KM. BAŞKENT MANAMA. PARA BİRİMİ BAHREYN DİNARI.

NÜFUS 656 BİN. İSLAM ÜLKELERİNİN EN ZENGİNİDİR. (13 BİN DOLAR). 1971 DE BAĞIMSIZ OLDU.

4- BANGLADEŞ:DAKKA. 143.998. KM.NÜÜFUS 129 MİLYON. DÜNYANIN EN FAKİR ÜLKELERİNDEN BİRİDİR. (143 DOLAR).

5- BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ: ABU DABİ. NÜFUS 2 MİLYON. ZENGİN BİR ÜLKEDİR. (17 BİN DOLAR) 1971 DE BAĞIMSIZ OLDU.

6- BURUNİ SULTANLIĞI. BENDERİ SERİ BEGAWAN. 1984 DE BAĞIMSIZ OLDU.5770 KM. NÜFUS 343 BİN. BURUNİ DOLARI. ZENGİN ÜLKELERDENDİR.

7- ENDONEZYA:13.670 ADADAN OLUŞUR. CAKARTA. 1.919.440 KM. NÜFUS 224 MİLYON. RUPİ. 1945 DE BAĞIMSIZ OLDU.

8- FİLLİSTİN: 8 MİLYON.1988 DE BAĞIMSIZ OLDU. 1994 DE TANIDILAR.

9- IRAK: BAĞDAT. 437.072 KM. 22 MİLYON. 1932 DE BAĞIMSIZ OLDU. 2005 DE SADDAM YIKILDI.

10- İRAN: TAHRAN.1.648.000. KM. İRAN RİYALİ.66 MİLYON. HZ. ÖMER ZAMANINDA İSLAM OLDU. 1925 DE BAĞIMSIZ OLDU.

11- KATAR: DOHA. KATAR RİYALİ 700 BİN NÜFUS. 1971 DE BAĞIMSIZ OLDU.

12- KAZAKİSTAN:2.727.900 KM.NÜFUS 18 MİLYON. ALMATA. PARA BİRİMİ TANGA. 1991 DE BAĞIMSIZ OLDU.

13-KUVEYT: 1961 DE BAĞIMSIZ OLDU. 17.820 KM. 2 MİLYON KUVEYT DİNARI.

14 KIRGIZİSTAN: 198.500 KM. 4,5 MİLYON.

BİŞKEK. 1991 DE BAĞIMSIZ OLDU.

15- LÜBNAN: BEYRUT. 10.452 KM. 3,5 MİLYON. 1944 DE BAĞIMSIZ OLDU.

16- MALEZYA: KUALA LUMPUR. 330.434 KM. PARA BİRİMİ RİNGGİT. 22,5 MİLYON.

17- MALDİV ADALARI: 1965 DE BAĞIMSIZ OLDU. NÜFUSUN TAMAMI MÜSLÜMANDIR. BAŞKENT ALE .

18- SURİYE: ŞAM. 185.180 KM. 16,5 MİLYON. HZ. ÖMER ZAMANIN DA İSLAM OLDU. 1946 DA BAĞIMSIZ OLDU.

19- SUUDİ ARABİSTAN: RİYAD. 22,5 MİYON. 1.960.582 KM. (9 BİN DOLAR) 1918 DE BAĞIMSIZ OLDU.

20- ÖZBEKİSTAN: 4.447.400 KM. 25,5 MİLYON. TAŞKENT. PARA BİRİMİ SOM. 1991 DE BAĞIMSIZ OLDU.

21- PAKİSTAN: 796.095 KM. 135 MİLYON. PARA BİRMİ RUPİ. 1947 DE BAĞIMSIZ OLDU.

-22- TACİKİSTAN: DUŞANBE. 143.100. KM. 6,5 MİLYON NÜFUS. PARA BİRİMİ SOMONİ. TACİKLİLER, İRAN KÖKENLİDİR. 1991 DE BAĞIMSIZ OLDU.

23- TÜRKMENİSTAN: 1991 DEBAĞIMSIZ OLDU. AŞKABAT. 488.000. KM. 5 MİLYON . PARA BİRİMİ MANAT.

24- UMMAN SULTANLIĞI: 309.500. KM. 2,5 MİLYON. BAŞKENT MUSKAT. UMMAN RİTALİ. İBADİ HARİCİLERİN HAKİMİYETİNDE OLAN TEK İSLAM DEVLETİ. 1971DE BAĞIMSIZ OLDU.

25- ÜRDÜN: AMMAN. 89.213. KM. 5 MİLYON. AMR BİN EL AS TARAFINDAN HZ. ÖMER ZAMANINDA İSLAM OLDU.1946 DA BAĞIMSIZ OLDU.

26- YEMEN: BAŞKENT SANA.527.970 KM. YEMEN RİYALİ. 18 MİLYON. 1918 DE BAĞIMSIZ OLDU.

B- AVRUPA KITASI:

1- TÜRKİYE: 814.578 KM. LİRA. 67 MİLYON. 1923 DE BAĞIMSIZ OLDU. 1932 DE MİLLETLER CEMİYETİNE GİRDİ.

2- ARNAVUTLUK: TİRAN. 28.748 KM. PARA BİRMİ LEK. 3,5 MİLYON. 1920 DE BAĞIMSIZ OLDU.

3- BOSNA HERSEK: SARAYBOSNA. PARA BİRİMİ MARKA. 51.129 KM. 4 MİLYON. 1991 DE BAĞIMSIZ OLDU.

4- BENİN: PORTA ROVA. 112.600 KM. 5 MİLYON. CFA FRANGI.

5- BURKİNA FASO: 10 MİLYON. FRANSIZCA. 1960 DA BAĞIMSIZ OLDU.

6- CEZAYİR: CEZAYİR. 2.381.740 KM. 31 MİLYON. EMEVİLER DÖNEMİNDE İSLAM OLDU. CEZAYİR, 1942 -1944 ARASINDA FRANSA NIN GEÇİCİ BAŞKENTİ OLDU. 1962 DE BAĞIMSIZ OLDU. BU HÜKÜMETİ, TÜRKİYE DIŞINDA İSLAM ALEMİNİN TAMAMI TANIMIŞTIR.

7- CİBUTİ: 23.000. KM. CİBUTİ FRANGI. 500 BİN NÜFUS. 1977 DE BAĞIMSIZ OLDU.

8- ÇAD: N’DJAMENA. 1.285.000. KM. CFA FRANGI.1960 DA BAĞIMSIZ OLDU. FAKİR BİR ÜLKE.

9- ERİTRE: ASMARA. 117.400 KM. 4 MİLYON. İSLAM DİNİ EERİTRE YE HZ. PEYGAMBER DÖNMEİNDE GİRMİŞTİR. 1993 DE BAĞIMSIZ OLDU.

10-FAS. 30 MİLYON. 1956 DA BAĞIMSIZ OLDU. RABAT.

11- GAMBİA: 1965 DE BAĞOIMSIZ OLDU. KÜÇÜK BİR ÜLKEDİR.

12- GİNE: KONARKİ. 7,5 MİLYON. 245.852 KM. 1958 DE BAĞIMSIZ OLDU.

13- GİNE BİSSAU: BİSSAU. 36.125. KM. 1,5 MİLYON. GİNE PEZOSU. 1974 DA BAĞIMSIZ OLU.

14- KOMOLAR: MORONİ. 500 BİN. 1862 KM. 1975 DE BAĞIMSIZ OLDU.

15- LİBYA: 1.759.540 KM. 5,5 MİLYON. LİBYA DİNARI. 1951 BAĞIMSIZ OLDU. BAŞKENT TROPOLİ.

16- MALİ: 1960 DA BAĞIMSIZ OLDU. 10 MİLYON.

17- MISIR: 1.001.450 KM. 70 MİLYON. MISIR PAUNDU. HZ. ÖMER ZAMANINDA AMR BİN EL AS. 1922 DE BAĞIMSIZ OLDU.

18- MORİTANYA: 1.030.700.KM. BAŞKENT NUAKŞOT. PARA BİRİMİ UGİYA. 3 MİLYON. 1960 DA BAĞIMSIZ OLDU.

19- NİJER: 1960 DA BAĞIMSIZ OLDU. 10 MİLYON.

20- NİJERYA: BAŞKENT ABOJJA. 923.770 .KM. 113 MİLYON. PARA BİRİMİ NAİRA. 1963 DE BAĞIMSIZ OLDU.

21- SENEGAL: 1960 DA BAĞIMSIZ OLDU. 8 MİLYON.

22- SİERRA LEONE: BAŞKENT FREETOWN. 4,5 MİLYON. PARA BİRİMİ LEONE DİR. 1961 DE BAĞIMSI OLDU.

23-SUDAN: BAŞKENT HORTUM. 36 MİLYON. 1958 E BAĞIMSIZ OLDU. 2.505.810. KM. SUDAN DİNARI.

24- SOMALİ: 8 MİLYON. MOGADİŞU. 1960 DA BAĞIMSIZ OLDU.

25-TOGO: 1960 DA BAĞIMSIZ OLDU. BAŞKENT LOME.

16- TUNUS: TUNUS. 163.610 KM. 10 MİLYON. TUNUS DİNARI. YUNUS SA DAHA ÖNCE KARTACA DENİYORDU.1956 DA BAĞIMSIZ OLDU.